

SCALA PARADISI

АКАДЕМИКУ ДИМИТРИЈУ БОГДАНОВИЋУ
У СПОМЕН

СЛОВЕНСКИ И СРПСКИ СРЕДЊИ ВЕК
Књига 1

ACADEMIA SCIENTIARUM ET ARTIUM SERBICA

SECTIO GLOTTOLOGICA ET LITTERARIA

COLLEGIUM PALAEOSLAVICUM
SLAVICA ET SERBICA MEDIAEVALIA

Volumen I

SCALA PARADISI
SCRIPTA IN MEMORIAM
DEMETRII BOGDANOVIĆ VIRI ACADEMICI
1986–2016

Acceptum in Sectionis glottologicae et litterariae conventu vi, die xxvi mensis
Iunii, anno mmxviii, auctoribus Jasmina Grković-Major, Academiae socia
ordinaria et Anatolij Arkadjevič Turilov, Academiae socio extraneo

Redactores

Anatolij Arkadjevič Turilov, Academiae socius extraneus, Tatjana Subotin-Golubović,
univ. profestrix, Irena Špadijer, univ. profestrix, Nataša Dragin, univ. profestrix,
mag. Dušica Grbić et Katarina Mano-Zisi

BELGRADI
MMXVIII

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

ОДЕЉЕЊЕ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

СТАРΟΣЛОВЕНСКИ ОДБОР
СЛОВЕНСКИ И СРПСКИ СРЕДЊИ ВЕК

Књига 1

SCALA PARADISI

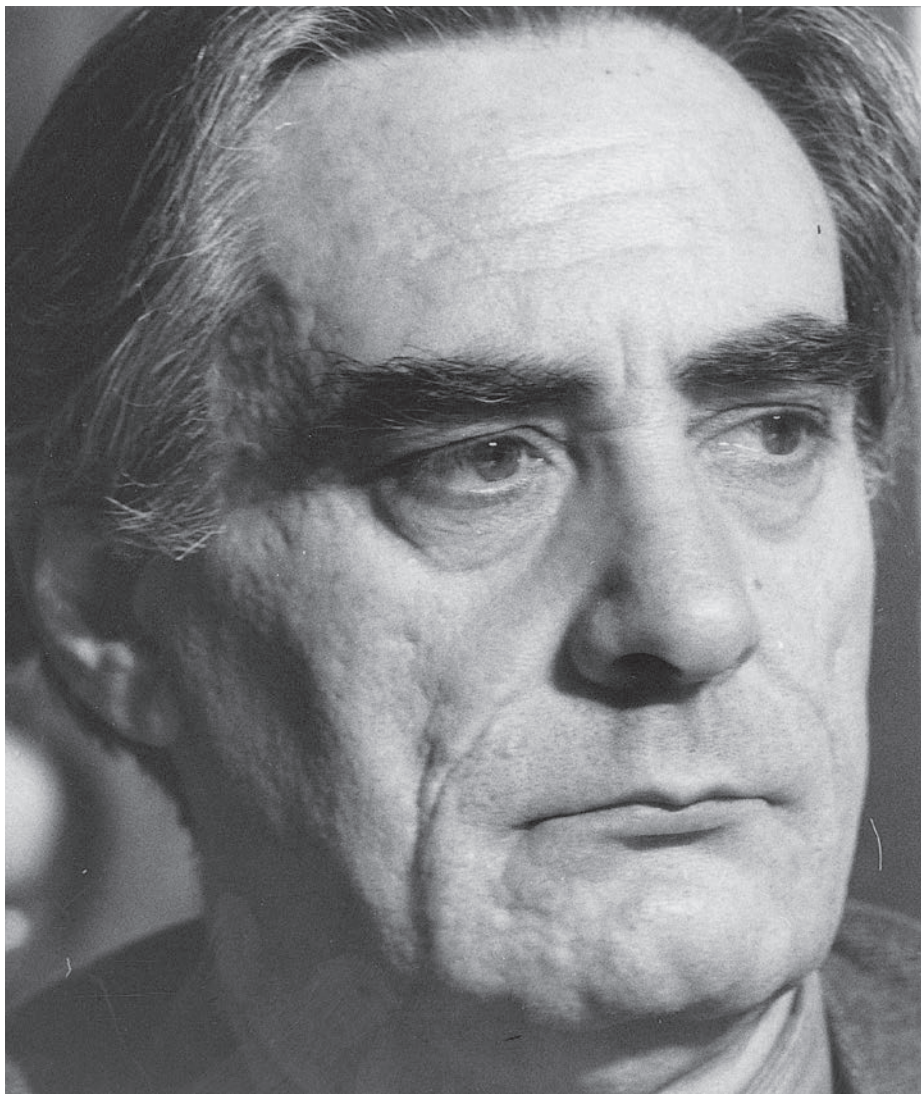
АКАДЕМИКУ ДИМИТРИЈУ БОГДАНОВИЋУ
У СПОМЕН
1986–2016

Примљено на VI скупу Одељења језика и књижевности, од 26. јуна
2018. године, на основу реферата академика Јасмине Грковић-Мејџор
и иностраног члана Анатолија Аркадјевича Турилова

Уредници

Анатолиј Аркадјевич Турилов, инострани члан САНУ, проф. др Татјана
Суботин-Голубовић, проф. др Ирена Шпадијер, проф. др Наташа Драгин,
мр Душица Грбић и Катарина Мано-Зиси

БЕОГРАД
2018

Luigi Forgasoli

Димитрије Богдановић (из породичне архиве)

УВОДНА РЕЧ

Академик Димитрије Богдановић (1930–1986), по образовању теолог и правник, оставио је својим делом блистави траг у српској медијевистици. Био је свестрани проучавалац српске средњовековне духовне културе и књижевности, као и српског рукописног наслеђа у целини, сагледавајући их из различитих углова и тиме утирући пут у многим областима истраживања. Као начелник Археографског одељења Народне библиотеке Србије и професор на Одељењу за историју Филозофског факултета у Београду несегично је преносио знање млађим генерацијама, образујући многе нараштаје научних посленика.

У научном раду значајну пажњу посветио је византијским темељима српске средњовековне културе и рецепцији византијске књижевности. Једна од омиљених тема била му је Лествица светог Јована Лествичника. Објавио је њен превод, као и монографију *Јован Лествичник у византијској и старој српској књижевности*, засновану на докторској дисертацији. У жељи да корене српске духовности приближи савременицима писао је у више наврата о исихазму, посебно о неоплатонизму у исихастичкој књижевности код Срба, о социјалној теологији Јована Златоустог, о Светим оцима и учитељима цркве, рецепцији византијског богословља у Србији XIV и XV века, о књижевности као чиниоцу интеграције византијско-словенског Балкана, о византијском књижевном канону у српским службама средњег века. Редиговао је превод *Поетике рановизантијске књижевности* Сергеја С. Аверинцева, обогативши књигу врским предговором *На њушевима њеориској проучавања рановизантијске књижевности*. У низу прилога посвећених појединим питањима средњовековне књижевности у Срба издвајамо студију *Развој жанрова у српској књижевности XIII века*, као и више од стотину одредница у *Речнику књижевних њермина*. Средњовековној култури приступао је као целини, заснованој на јединственом погледу на свет, те је писао и о односу књижевности и ликовне уметности. „Закон лепоте као свеопшта норма људског постојања захтевао је да буде исказан и у стварању писаном речју“, изрекао је једном приликом. Своја књижевнотеоријска и историјскокњижевна проучавања крунисао је поглављима у вишетојној *Историји српског народа* и књигом *Стара српска књижевност*.

Хвале је вредна и његова посвећеност приређивању, критичком издавању и превођењу старих споменика. Учествовао је у припреми прва два тома издања *Законика цара Стефана Душана*, у којима је објављено шест преписа овога текста, објавио *Софијску службу светом Сави, Карејски њивик светиога Саве, Србљак. Службе, канони, аканџисџи, I–IV* (у сарадњи са Ђорђем Трифуновићем), Теодосијево *Жиџије Пеџра Коришкој, Жиџије Ђорђа Краџовца, Еџисџолије кир-Силуанове, те Маџичин аџосџол*. Саставио је и данас у издавању споменика незаобилазни текст *Правила за криџичка издања сџарих срџских џисаца*. Био је и један од покретача едиџије *Сџара срџска књижевносџи*, чији је циљ био да дела средњег века кроз преводе приближи савременом читаоцу. Са својим учитељем Владимиром А. Мошином приредио је критичко издање Вуковог превода *Новој завџеџа* у оквиру *Сабраних дела Вука Караџића*.

Пажњу је посвећивао и проблемима текстологије и лексикографије. У овој области драгоцени су његови радови *Тексџолошко изучавање џравних сџоменика средњовековне Срџије, Недиблијска џрађа у речнику сџарословенској језика срџске редакџије* и *О неким џиџањима лексикоџрафске обраде јужнословенских ћирилских сџоменика срџске редакџије*.

Проучавао је српско писано наслеђе у многим рукописним збиркама (Хиландар, Савина, Библиотека Епархије арадске, Дечани, Пећка патријаршија, Никољац, Цетињски манастир и др.). Продубио је приступ који је усвојио од Владимира А. Мошина на пољу археографије и палеографије, а своја начела изложио је у програмском раду *Меџод оџиса рукоџиса у Археоџрафском одељењу Народне диблиџеке СР Срџије у Беоџраду*. Поред више прилога у којима је изнео резултате својих истраживања (*Сџара срџска рукоџисна књиџа и џроблем реконсџрукџије њених фондова, Ђирилска џалеоџрафија и кодиколоџија у Јуџославији, Персџекџиве књижевноисџоријских исџираживања у збиркама словенских рукоџиса Свеџе Горе, Археоџрафски џројекџи у Срџији* итд.), објавио је и две монографске синтезе: *Каџалој ћирилских рукоџиса манасџира Хиландара, I–II*, и *Инвенџар ћирилских рукоџиса у Јуџославији (XI–XVII века)*.

„Био је то човек сасвим изузетних особина“, написала је академик Ирена Грицкат, један од његових блиских сарадника. Красили су га, како каже, велика интелектуална и духовна острашћеност, многострана и необична знања, моћ усредсређивања, организаторска умешност, тактични приступ саговорницима, дар лепе речи, мирна углаћеност, те јасноћа и брзина мишљења. „Он је, по некој особеној инџуџиџи, по дубоко проџуховљеној поистовећености са предметом свога рада, био непоновљив.“

Академик Димитрије Богдановић је, поред бројних дужности које је имао у Српској академији наука и уметности, био оснивач и први председник Старословенског одбора, утемељеног 1982. године. У знак захвалности за наслеђе које нам је оставио и поштовања према његовом неуморном раду, едицију Старословенског одбора САНУ *Словенски и српски средњи век (Slavica et Serbica mediaevalia)* започињемо њему посвећеном споменицом.

Академик Јасмина Грковић-Мејдор

ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ И РУКОПИСНО НАСЛЕЂЕ

БИБЛИЈСКА И АПОКРИФНА ПОДЛОГА ПРОЛОШКОГ ЖИТИЈА СВЕТОГ ПРОРОКА ЈЕРЕМИЈЕ

ТОМИСЛАВ ЈОВАНОВИЋ

Апстракт. – У овом раду разматра се утицај старозаветних књига и једног апокрифа на Пролошко житије светог пророка Јеремије. Ово житије среће се углавном у стиховним пролозима за месец мај. Осим тога, оно се понекад јавља и у преписима Службе светом пророку Јеремији. У сачуваним српским преписима овог житија, настајалим између XIV и XVII века, запажа се релативна блискост уз поједина одступања, која су резултат два одвојена словенска превода, једног српског и другог бугарског, насталог у оквиру трновске књижевне школе. Поред ових двеју варијанти Житија јавља се и трећа, која се налази у препису Кипријана Рачанина, исписаном 1692. године у Сентандреји у оквиру Службе светом пророку Јеремији. Дело је написано под делимичним утицајем старозаветне Књиге пророка Јеремије. У првом делу Кипријановог преписа Житије се подудара са варијантом из пролога, али је добило и знатно проширење, које је углавном састављено према посебној варијанти апокрифне Повести пророка Јеремије о плењењу Јерусалима. У додатку рада налазе се приређени текстови све три варијанте.

Кључне речи: Библија, апокриф, пролошко житије, словенски преводи, Кипријан Рачанин

Библија је као узор представљала непрестано надахнуће средњовековних писаца. На њеним поетским одликама, богатству тема, мотива и ликова настајала су жанровски разноврсна хришћанска дела током низа векова. Понекад су и разноврсна дела апокрифне књижевности, својом тематском блискошћу са Библијом, али и мотивским проширењима и наглашеном фантастиком, привлачила ствараоце да у нова дела уграђују чиниоце које су пружали ови састави. О старозаветном пророку Јеремији постоје у Библији две засебне књиге. Прва од њих, са називом Књига пророка Јеремије, износи живот ове изузетне личности у 52 главе. Друга старозаветна књига названа је Плач Јеремијин и састоји се од пет глава. Као једном од светих пророка њему је у хришћанском периоду састављена служба уз коју постоји пролошко житије. Његово слављење везује се за

* Томислав Јовановић, Филолошки факултет, Универзитет у Београду, tomjovan@gmail.com

први мај по старом календару. Постоје, такође, и две варијанте апокрифног слова пророка Јеремије о плењењу Јерусалима.¹ Библијске књиге пророка Јеремије с једне стране и апокрифно слово с друге имали су одјека у настајању пролошког житија овог светог.

Пролошко житије пророка Јеремије (даље ПЖ) настало је на грчком језику. Издање његовог текста појавило се 1864. године у корпусу *Patrologia Graeca* под називом *Ὁ βίος τοῦ Ἱερεμίου προφήτου, καὶ τοῦ κείται*.² Педесетак година касније изишло је издање овог дела трудом Теодора Шермана у оквиру житија и других пророка.³ Преводом грчких синаксара на словенски језик ПЖ се распространило путем преписа у српске, бугарске и руске крајеве.⁴ Испред ПЖ редовно се јављају стихови.⁵ Српски преписи ПЖ налазе се углавном у стиховним пролозима за месец мај, а најстарији сачувани потичу из XIV века. Понекад се ПЖ среће и у оквиру Службе светом пророку Јеремији. У даљем разматрању ПЖ на основу српских преписа одабрали смо следећих четрнаест, који су настајали у периоду од XIV до XVII века:

Пролог стиховни за март–август, Софија, Народна библиотека, број 1040, 1347–1356, 47δ–48δ⁶ (скраћеница С);

Пролог стиховни летњи, Хиландар 419, из 1385/95. године, 110а–111δ⁷ (скраћеница Х1);

Пролог стиховни за март–јуни, Београд, Народна библиотека Србије, број 94, трећа четвртина XIV века, 79а–80а⁸ (скраћеница Н);

Пролог стиховни за март–мај, манастир Дечани, број 52, писао Данилац Левооки 1394. године вероватно у Хиландару, 114δ–116а⁹ (скраћеница Д);

Пролог стиховни летњи, Хиландар 426, из 1425/35. године, 94δ–95δ¹⁰ (скраћеница Х2);

Минеј празнични, Хиландар 228, из 1430/40. године, 3а–4а, ПЖ у оквиру Службе пророку Јеремији¹¹ (скраћеница Х3);

¹ Творогов 1987, 295–296; Јовановић 2005, 247–279, 492; Јовановић 2014, 11–25.

² Migne 1864, 400.

³ Gelzer 1907, 9–11.

⁴ Яцимирский 1921, 227; Мошин 1959, 17–68.

⁵ Петков 2000, 392; Петков, Спасова 2013, 7.

⁶ Стојанов, Кодов 1964, 253.

⁷ Станковић 2007, 66.

⁸ Штавланин-Ђорђевић и др. 1986, 191–196.

⁹ Богдановић 1976, 41–42; Богдановић и др. 2011, 172–178.

¹⁰ Станковић 2007, 352–353.

¹¹ Исто, 341–342.

Минеј за мај, Хиландар 229, из 1445/55. године, 3δ–4δ, ПЖ у оквиру Службе пророку Јеремији¹² (скраћеница Х4);

Пролог стиховни за март–август, Скопље, Архив Македоније, М–1, прва половина XV века, 136а–137а¹³ (скраћеница АМ);

Пролог стиховни летњи, Хиландар 425, из 1450/60. године, 93δ–94δ¹⁴ (скраћеница Х5);

Пролог стиховни за март–август, манастир Дечани, број 56, 1475/1485, 104δ–105δ¹⁵ (скраћеница Д1);

Пролог стиховни за летњу половину године, Љубљана, Народна и универзитетска библиотека, Копитарева збирка, број 4, писан 1566. године у манастиру Брадачи крај Пожаревца, 86δ–87δ¹⁶ (скраћеница К);

Пролог стиховни за март–август, крај XVI века, Београд, Архив САНУ, број 526, 250–252¹⁷ (скраћеница А);

Пролог стиховни летњи, Хиландар 436, из 1621. године, 139δ–141а¹⁸ (скраћеница Х6);

Одабране службе светима, преписао Кипријан Рачанин 1692. године у Сентандреји, Београд, Архив САНУ, број 142, 128δ–132а¹⁹ (скраћеница КР).

Овде обухваћени српски преписи ПЖ указују на знатну шароликост у преношењу текста словенског превода овог дела путем рукописа током четири века. Понекад се текстови преписа разликују до те мере да се јасно распознаје постојање два словенска превода. На примерима проучавања пролога дечанске збирке Димитрије Богдановић је указао на оба превода сматрајући да и један и други припадају српским преводиоцима.²⁰ Каснијим и далеко обухватнијим проучавањима које је спровео током низа година бугарски слависта Георгије Петков утврђено је да један од словенских превода потиче из бугарске трновске књижевне школе, а да је други превод српски.²¹ Како бисмо установили какав је однос овде узетих српских преписа према трновском преводу у једном бугарском препису, поредили смо

¹² Станковић 2007, 342.

¹³ Мошин 1971а.

¹⁴ Станковић 2007, 352.

¹⁵ Богдановић 1976, 44; Богдановић и др. 2011, 195–198.

¹⁶ Мошин 1971б, 19–20.

¹⁷ Податак на основу набавне књиге Архива САНУ.

¹⁸ Станковић 2012, 78.

¹⁹ Стојановић 1901, 17–18. .

²⁰ Богдановић 1976, 35–72.

²¹ Петков 2000

их са издањем Георгија Петкова и Марије Спасове (скраћеница ПС).²² Њих двоје одабрали су за издање текста рукописни пролог за март–август из 1345–1360. године, који припада рукописној збирци манастира Зографа на Светој Гори са бројем 80.²³

Међу набројаним рукописима посебно место заузимају они који потичу из рукописне збирке манастира Хиландара. По своме пореклу, хиландарским преписима припадао би и препис из дечанске збирке број 52. Њега је према атрибуцији Луције Цернић преписао Данилац Левооки, а Мирослава Гроздановић-Пајић сматра да је настао у Хиландару.²⁴ Већина хиландарских преписа представља текстолошку грану ПЖ засновану на трновском преводу, али један међу њима одступа и показује неговање другачије варијанте, која припада обележјима српског превода. Осим овде поменутих рукописа, прегледали смо и четири минеја који се, такође, налазе у хиландарској збирци и који садрже Службу светом пророку Јеремији, али без ПЖ. То су следећи рукописи са ознакама страница на којима је споменута служба:

Минеј за мај, Хиландар 230, из 1400/10. године, 1а–3б;²⁵ Минеј за мај, Хиландар 231, из 1400/10. године, 1а–4а;²⁶ Минеј празнични, II, Хиландар 233, 1570/80. године, 489а–491а;²⁷ Минеј за мај, Хиландар 243, 1590/1600. године, 1а–4а.²⁸

Трагајући за могућим изворима и узорима настанка ПЖ, у двама старозаветним књигама пророка Јеремије нисмо наишли на знатније основе за то. На почетку књиге пророка Јеремије (I, 1) каже се да је он био из места Анатота (ἐν Ἀναθώθ). Истоветан назив места налази се и у ПЖ на грчком језику. У словенском преводу ПЖ дошло је до измене назива овог места. У трновском преводу, како у бугарском издању ПС, тако и у српским преписима, назив тог места гласи ωт[ь] наваωφλ. У два преписа српског превода (X3, A) овај назив измењен је на другачији начин: ωт[ь] анавоφλ.

Како је много више чинилаца који су у ПЖ преузети из друге варијанте апокрифног Слова пророка Јеремије о плењењу Јерусалима, увидом у српске преписе овог дела дошли смо до сазнања о још даљим варирањима назива места Јеремијиног порекла. Најчешће се јавља варијанта да је

²² Петков, Спасова 2013, 7–8.

²³ Петков, Спасова 2008, 13.

²⁴ Богдановић и др. 2011, 172.

²⁵ Станковић 2007, 342.

²⁶ Исто, 343.

²⁷ Станковић 2010, 66–67.

²⁸ Исто, 71.

он ѿт[ъ] нааѿѿра, што показују следећи преписи: манастир Дечани, број 59; Беч, Народна библиотека, Slave 53; Нови Сад, Библиотека Матице српске, РР IV 9; манастир Дечани, број 60; Београд, Патријаршијска библиотека, број 126; Љубљана, Народна и универзитетска библиотека, Копитарева збирка, број 19; Праг, Народни музеј, број IX Н 16. У два преписа (манастир Никољац, број 34; Беч, Народна библиотека, Slave 32) стоји да је пророк Јеремија ѿт[ъ] ланаѿѿра, а једино у препису Народне библиотеке Србије, број 639, он је ѿт[ъ] анатъ. До оваквих промена старозаветног назива места Јеремијиног порекла дошло је како током превода, тако и у даљем преписивању дела, кроз погрешно разумевање и учешће појединих писа-ра у новим изменама. То је иначе скоро уобичајена појава, која се чешће јавља код неканонских и небогослужбених састава. Па ипак, како видимо, измене су настајале и у таквим корпусима какви су пролози или минеји, у којима срећемо текст ПЖ.

Запажене разлике између српских преписа бугарског и српског превода ПЖ скоро да нису садржинске природе. Оне се огледају, пре свега, у језичким решењима једног и другог превода. Пошто је овде реч о делу краћег обима, међусобне разлике уопште нису занемарљиве. Оне говоре о различитим приступима током превођења, што у укупном резултату представља богатство јужнословенских превода Пролога. Оне се, свакако, много више сагледавају у целокупном праћењу свих прошлких житија. Најчешће су у питању другачије формулације код појединих синтагми или читавих реченица. Наводимо најпре како такви примери изгледају у Д, а онда у Хз, и ако се још додатно разликују, у А:

Д(оу)шею ѿкамененїи и оустраненїи б(о)жнїа страха : Д(оу)ше каменїне страни б(о)ж(ъ)ств-наго стр(а)ха; каменїем(ъ) побыше їеремїю : каменїемъ оубненъ быс(тъ) їеремїа; нзъ оутробы м(а)т(е)рьнїе : ѿт[ъ] матере; свободнѣше се ѿт[ъ] него : смѣ даровани бнѣше; наричїют се : нарицаемїи оубо; вѣрнїи до д(ъ)ншнїаго д(ъ)не : соут(ъ) даже и до д(ъ)н(ъ)сь; ѿт[ъ] прьсты гроба єго. хапаннїа аспыдова оуврачевают се : прьсть нцѣлають оугризенїа аспндъ и змїи; алежан'дръ македон'скы, ставъ надъ гробомъ : алежан'дръ македоннанинъ, дош[ъ]дъ на гробъ (А + с(в)ет(а)го) пророка. н; они ѿбложн. ѿт[ъ]ноудъ аспндн прогна. и във[е]деннзю змїю г(лаго)лемюю аргалїи : аспндн оубо ѿт[ъ]тоудоу ѿт[ъ]тъгна въведе (А: ѿт[ъ]гнавъ. веде) же въ место сїхъ, змїне г(лаго)лемїе гаргалы; ѿт[ъ] аргоус(ъ) приннесенїе : ѿт[ъ] арты принесе; ѿт[ъ]ноудъ нмоушнх(ъ) : ѿт[ъ]тоудоу збо нмѣють; іако п[о]добаєтъ сьстрестн се ндоломъ : вѣдетн (А: вндѣтн) іако сьтрѣсоут се ндолн; и пасти. радн сп(а)снаго : падзт се. сп(а)са радн; покланїают се въхъвы. іакоже : кланїают се ємоу. понеже; вноу, чєсо радн снє. и онѣмъ рек'шнмъ, іако ѿ(тъ)ци нашнмї намъ прѣдано быс(тъ). таковоє таннство : ѿбїи н(ы)нїа се (А: ѿ винѣ сен) г(лаго)лахоу, іако ѿ(тъ)тнмъ прѣданїемъ єс(тъ) таннство сїе; и въ їср(ан)їїи. и боудетъ вамъ знаменїе прншствїа єго. вьнєгда : снлю и знаменїемъ боудетъ (А + къ) намъ прншствїе єго, єгда; положєнъ боудетъ на горѣ сн-

нансѣн : положет' се въ синан; погубити ихъ хотещаго. камен' же запечативъ : хотещаго оубити снх(ь). на каменн же знамена; бѣше междуоу обонхъ горъ : быс(ть). посред[ь] двою горъ; по въображенію древнѣмоу : по прьвоу образоу; старь, тѣлоу скоудь. въ малѣ нмѣе брадъ възостриноу : лѣтоу прѣвъзъш[ь]дъ възраста малъ. остроу нмѣе о мале-ноу брадъ; сълежешоуоу с(в)тѣи и велицѣи цр(ь)кви : лежешаго близъ с(в)тые великые цр(ь)к(ь)вє.

Разликама у два превода допринела је и другачија лексика. Она је углавном синонимске природе. Примећује се да је у српском преводу у појединим случајевима архаичнија лексика у односу на бугарски превод: въ пригровьнехъ : въ тафнѣхъ; жилища : селеніа; занеже : иво; из : и от[ь]; до селн : до н(ь)ниа; младенѣца : отроце; конѣца тиннѣствоу : съврѣшеніе тиннѣства; раздроушениа цр(ь)ковѣнаго : плененіа цр(ь)квє; сѣтвори : положи; никын никыгда : никто; разгнетъ : не от[ь]врѣзетъ к томоу; въскр(ь)снетъ : встанетъ; ждоуше : чающе; изваніиѣемъ : истоуканіе; обѣсѣнаше : осіа; приоблачїе : облакъ свѣтъль.

На неким местима срећу се различити падежи: от[ь] люди : люд[ь]ми; въ водаѣ : въ водах(ь); егѣптѣн'ми : от[ь] егѣптѣнь; нефо-о : нефо-и; рождышомоу се : рождышаго се; каменемъ : каменъ; ковѣтега : ковѣтегъ сын; на въскр(ь)сеніе : въ въскр(ь)сенїи; ношню : ноши.

Различите врсте и облици речи понекад чине додатне нијансе у преводима: его : сего; ихъ : снх(ь); еллин'скын : от[ь] елїнь; д(ѣ)в(ь)створодна : д(ѣ)воу роднѣвшоуоу; оузаконенїе : законъ; из'бран'никъ : изъбран'нын; закон'нын : закона; въображенїе : образъ; желѣзнимъ : желѣза; прѣт(ь)стнѣмъ : т(ь)стнимъ; полож'ше : полагающе; бѣгающе : бѣжоуше; побнше : оубнше; врѣмени : врѣмени.

Тек на неколико места појављују се другачији глаголски облици: бѣше : бѣ; пом(о)ли : помолнѣшоу; м(о)лет' се : пом(о)лнѣш(е) се; даде : дасть.

Понекад се у Д не налазе извесне речи којих има у ХЗ/А: въсєможе-тъ словєса она, от[ь] соудоу, паметь, положнѣ. Насупрот таквим примерима, у ХЗ/А не налазимо речи које стоје у Д: Бъ, даже и, иже, ихъ, поглыщеноу быти, таковаго, тамошнє.

Поред већ наведене појаве различитог облика назива места порекла пророка Јеремије (наваѣа : анавоѣа), наилазимо и на другачије облике именице *крокодил*. Она је правилно написана једино у ХЗ (крокодилїе), док је у Д кор'коднѣ, а у А коркоднѣ.

Ако смо били у прилици да поредимо више преписа који се тичу бугарског и српског превода ПЖ, такав поступак не можемо очекивати када је реч о једином препису који припада Кипријану Рачанину. Тај препис се скоро до половине углавном подудара по типу са бугарским преводом. Одступање у садржини потпуно се мења у односу на оба превода када почиње да се говори о одвођењу Јерусалимљана у вавилонско

ропство. Ти делови не налазе се нити у једном другом нама познатом препису ПЖ. Они су преузети у нешто скраћеном облику из друге варијанте апокрифног Слова пророка Јеремије о плећењу Јерусалима. Унета је најпре епизода о Јеремијином слању својих ученика Варуха и Авимелеха у виноград по Божијој заповести да тобож наберу тамо грожђа и смокава како не би били одведени у Вавилон са осталим Јерусалимљанима, које је Бог казнио јер су то заслужили према превеликим гресима. У апокрифу је само Авимелех послат у Агрипов виноград, а у КР са њим је и Варух тамо отишао. У апокрифу је наведено да је Авимилеху анђео нанео сан који је трајао 70 година, а у КР Варух и Авимелех су спавали најпре 32 године, а онда се пробудили и увидевши да из грожђа и смокава тече сок, наставили да спавају још толико година. Још се наводи у КР да су њих двојица отишли у виноград у „време јесење“, а пробудили се „у време пролећно, то јест априла месеца“.

Потом следи епизода Варуховог и Авимелеховог повратка у Јерусалим и њихово препознавање града после толиких година и без становника одведених у ропство. У разговору са једним старцем разјашњено им је да је Јеремија са свим становницима у ропству у Вавилону. Њихов повратак и сачуваност свежине грожђа и смокава протумачени су као чудо Божије и знак њихове праведности. Епизода са слањем писма Јеремији у Вавилон по орлу такође се увелико подудара са апокрифом, као и повратак одведених Јерусалимљана у родни град. По поновном сусрету Варуха и Авимелеха са Јеремијом и осталим народом и прослављањем новог чуда долази завршни пасус, којим се КР враћа на подударност са варијантом бугарског превода.

Оваква појава преузимања делова апокрифа за састављање пролошког житија није усамљена. Познато је да су поједини апокрифни састави о познатим библијским личностима у неким случајевима претварани у пролошка житија и уношени у Пролог. Тако је једна варијанта апокрифних дела апостола Томе преобликована и ушла у Пролог.²⁹ Марија Спасова је увидела да „Псеудо-Прохоров апокриф Престављење светог јеванђе-листе Јована Богослова током XIV века вероватно није био одбачен или забрањен у Бугарској, Србији и Русији док је укључен у састав Чти-минеја (под датумом 8. маја) и у Стишни пролог (под датумом 26. септембра).“³⁰ Може се сматрати да ово припада општијој појави позајмљивања и пре-рада делова из већ написаних састава и њиховог уношења у нова дела у књижевном стваралаштву током читавог средњег века. То у великој мери

²⁹ Јовановић 2010, 231–240.

³⁰ Спасова 2015, 78–94.

потврђује и српска књижевност почев од најранијих времена па све до заласка у XVIII век.

Данас не знамо поуздано да ли је лично Кипријан Рачанин саставио нову варијанту Пролошког житија пророка Јеремије на основу апокрифног састава, али такву могућност не би требало одбацити. Пре би требало помишљати на могућност да је он аутор тог дела, него да га је само преписао са неког већ готовог предлошка. Узимајући у обзир новонастале околности у којима се нашао српски народ одсељен у угарске крајеве у Великој сеоби, а којем је требало на сликовитији и упечатљивији начин дочаравати библијске личности које пружају наду, Кипријан је желео да оснажи лик пророка Јеремије у односу на већ постојеће пролошко житије. Као ученом монаху било му је познато апокрифно Слово пророка Јеремије о плењењу Јерусалима са раскошном фантастиком. Треба нагласити да у унетим деловима из апокрифног Слова у ПЖ постоји важна паралела између Јерусалимљана одведених у ропство и српског народа, који је из својих места избегао у далеке северне крајеве. Поимање одведених Јерусалимљана у вавилонско ропство могло је избеглим Србима да буде судбински веома блиско. То осећање дубоко је носио и Кипријан Рачанин исписавши рукопис служби светима у Сентандреји само две године после Велике сеобе. Још снажнија порука долазила је из оног дела новонасталог ПЖ у коме се говори да се поробљени народ Божијим промислом вратио у свој град Јерусалим. Наду у повратак старом завичају ова варијанта ПЖ и те како је пружала бројним избеглим Србима. То је био можда и најјачи Кипријанов мотив када се одлучио да унесе одабране делове апокрифног Слова у Пролошко житије пророка Јеремије.

Није нам познат препис апокрифног Слова пророка Јеремије о плењењу Јерусалима, које је Кипријану могло послужити за састављање своје варијанте ПЖ. Најпре смо помислили да би се такав рукопис до данас сачувао у сентандрејској рукописној збирци, али тамо га нисмо нашли.³¹ Свакако је такав препис Кипријан имао пред собом у Сентандреји у време када је 1692. године преписао службе светима.

Према свему реченом, увиђа се да дела која су допрла путем бројних преписа из ранијих времена понекад не остају сачувана у свом првобитном облику, него у новим околностима могу да буду преобликована. Пример Кипријана Рачанина са новим обликом Пролошког житија пророка Јеремије указује на стваралачки однос према затеченом делу које је трајало вековима без већих промена. Снажан подстицај за стварање новог

³¹ Синдик и др. 1991.

дела коришћењем већ постојећих састава Кипријан је нашао у трагичној судбини свог народа, коју је и сам делио, а коме је требало уливати дубљу наду – она је долазила из древних библијских времена.

У додатку се доноси текст Пролошког житија пророка Јеремије на основу преписа из рукописне збирке манастира Дечана број 52, преписа из рукописне збирке манастира Хиландара број 228 и преписа Кипријана Рачанина из рукописне збирке Архива Српске академије наука и уметности број 142. Скраћене речи разрешене су тако што су изостављени делови стављани у обле заграде уколико је таква реч обележена титлом, а у угласте заграде ако титла над њима не постоји. Натписана слова спуштана су у ред на одговарајуће место. Задржана је изворна интерпункција. Велика слова исписивана су на оним местима на којима се налазе у рукопису и где су истакнута црвеним мастилом. Мањак речи у неком препису означавањем је знаком „минус“ (-) и бројем иза, који предочава колико их је мање. Слично томе, када је у неком препису више речи, онда се уз знак „плус“ (+) исписују дате речи. Уколико је обрнут редослед две речи у неком препису, тај однос је означавањем скраћеницом за одговарајући препис и знаком ↔. Ако је у питању различит сегмент од више речи, онда се у основни текст испред тог низа ставља звездица (*), а на његово окончање брух-цифра. Уколико се указује на обимнији текст који је различит, онда се на његовом почетку исписују две звездице и на крају брух-цифра, уз коју се у фусноти такође јавља њихово удвајање. Ако се у оквиру већ означеног текста указује на друге веће целине, онда се за обележавање ширег контекста додаје још једна звездица како би се знало на шта се који део односи. Код изостављања већих делова текста у напомени стоји уз скраћеницу овог преписа знак ø.

ПРИЛОЗИ

ДЕЧАНИ, БРОЈ 52, 1394. ГОДИНА, 1145-116а

(1146) ВЪ ПРЪВЫ.¹ с(в)т(а)го пр(о)р(о)ка ередниє.²

Д(оу)шею³ сокаменѣни и⁴ оустранѣни б(о)жиа страха.⁵

Камениємъ повише б(о)ж(ь)ствнаго їеремлю.

Въ ѡ.⁶ маа, каменниєм(ь)⁷ побыше їеремлю:~

Съи низъ оутробы м(а)т(е)рьниє ос(в)ещень быс(тъ). бѣше же ѡт[ь] наваѡ-ѡа. въ пригробыиєх⁸ же⁹ егѣптѣскыи(ь). каменниємъ¹⁰ побниєнь¹¹ *ѡт[ь] люди^{12, 13} и¹⁴ оумрѣтъ.¹⁵ и положень быс(тъ) на мѣстѣ жилища фараѡнова. занієже¹⁶ егѣптѣне прославише ѡго, свободивше се ѡт[ь] него.

пол(о)ли бо се и погоубѣающе¹⁷ ихъ аспыды измрѣше. и¹⁸ иже¹⁹ въ водѣ звѣриє, иже²⁰ наричютъ се²¹ егѣптѣн'ми,²² (115а) нефо-ѡ,²³ еллин'скыи²⁴ же кор'кодиль.²⁵ да елици

¹ АМ: „ѡ.

² С, Х2, Х4, К, Х5, Х6 + с(ты)х(ь).

³ С, Х1, Х2, Н, К, Х6: доуше.

⁴ С, Н, К, Х5, Х6 -1.

⁵ Х4: Д(оу)ше сокаменѣни б(о)жѡа стр[а]ха оустранѣни.

⁶ С, Х1, Х2, Н, Х4, АМ, Х5, Д1, Х6, ПС: пръвыи.

⁷ Х4 -1.

⁸ Х4, К: въ пригробыи[ь].

⁹ Х4 -1.

¹⁰ Х4 + же.

¹¹ Х1: побн + ѡго.

¹² Х2, К: 3, 1, 2.

¹³ * Х4, Х6, ПС: людеи.

¹⁴ С, Х2, Х4, Х5, К, Х6, ПС -1.

¹⁵ С, Х2, Х4, Х5, К, Х6, ПС: оумрѣ.

¹⁶ К: заніє.

¹⁷ ПС: погубѣаще.

¹⁸ С, Х1, Х4, Н, АМ, Х6, ПС -1.

¹⁹ Х2: еже.

²⁰ Х: их'же.

²¹ С, Х1, Х2, Х4, Х5, К, Х6 -1; Н: наричит се; АМ: наричет' се.

²² С, Х2, Х4, Х5, Х6, ПС: егѣптѣне; Х1, Н, АМ: егѣптѣнї.

²³ Х2: нефотъ.

²⁴ С, Х1, Х2, Х4, Н, АМ, Х5, Х6, ПС: еллини.

²⁵ С, Х2, Х4, К, Х5, Х6: коркодиль; ПС: крокодильї.

вѣрнын до д(ь)ньш'наго²⁶ д(ь)не²⁷ м(о)лет' се на мѣстѣ оноумь. възымающе ѿт[ь] прѣсты гроба его. хапаннѣ²⁸ аспыдова оуврачевают' се.

г(лаго)лют' же тако алезан'дрь македон'скы,²⁹ ставь надь гробомь,³⁰ оув[ѣ]дѣвь таже ѿ немь. въ алезан'дрию прѣнесе ч(ь)стныне моши его.³¹ по в'селоу градоу раз'сѣавь,³² и ѿкр(ь)сть его *ѿни ѿбложн.^{33, 34} ѿт[ь]ноудь аспиди прогна. и във[е]деннѣю³⁵ змѣю г(лаго)лемоу³⁶ аргалѣн. нх'же³⁷ *ѿт[ь] аргоус(ь) принесен'нѣ.^{38, 39} ѿт[ь]ноудь нмоуших(ь)⁴⁰ именованїе талошнѣ.

даде же пр(о)рокъ знаменїе⁴¹ їересомь егѣпт'ьскынмь.⁴² тако п[о]добаеть сътрести се ндоломь нхѣ⁴³ и пасти. ради сп(а)снаго⁴⁴ ѿтрочете, нз⁴⁵ д(ѣ)вы⁴⁶ рождышоу се⁴⁷ въ іаслехъ.⁴⁸ и того рад[н] б(о)готвореть даже и до селн⁴⁹ д(ѣ)в(ь)створодна. и младен'ца полож'ше въ іаслех(ь)⁵⁰ поклоняют' се влхъвы. такоже и п'тололею ц(а)роу въпрашаюцу виноу, чесо⁵¹ ради снѣ. и сонѣмь рек'шнмь, тако ѿ(т)ци нашнн намь⁵² прѣдано быс(т)ь.⁵³ таковое

²⁶ Х1, Н: нешнѣго; Х2, Д1, К: н(ы)нашнаго.

²⁷ С, Х2, Х4, Х5, К + и.

²⁸ К: оугризенїа.

²⁹ Х2, Х4: македонїнскїн.

³⁰ С, Х5, Х6, ПС + пр(о)рочїнмь, н; Х2, Х4, К + пр(о)рочьскїнмь. и.

³¹ С, Х1, Х2, Н, АМ, Х5, К, Х6, ПС ↔.

³² Х1, Х2, Х5, Х6: расѣавь.

³³ * С: и.

³⁴ Х2, К: ѿбложнвь, + и; Х4, Х5, Х6, ПС + и.

³⁵ С, Х1, Х2, Х4, Н, АМ, Х5, К, Х6, ПС: въведе.

³⁶ С, Х2, Х4, Х5, К, Х6: змѣе г(лаго)лемые.

³⁷ Х4: нже.

³⁸ * К: ѿт[ь] аргоу прннесе.

³⁹ Х2, Х4: прнн(е)се; Х6: аргоусь.

⁴⁰ Х2: нмвщїн.

⁴¹ С: пр(о)рокознаменїе.

⁴² Х1, АМ, ПС: егѣпт'скоумь.

⁴³ К -1.

⁴⁴ С, Х4, Х6 ↔.

⁴⁵ С, Х5, Х6: ѿт[ь].

⁴⁶ Х4 -2.

⁴⁷ С, Х5, Д1, Х6: рождышоу се; Х4: рождыша се.

⁴⁸ К: 3, 4, 5, 6, 1, 2.

⁴⁹ С, Х2, Х4, Х5, К, Х6, ПС: 2, 3, 4, 5, 1; С, К: селѣ.

⁵⁰ С, Х2, Х4, Х5, К, Х6, ПС: 3, 1, 2.

⁵¹ Х2: чесо.

⁵² Х2: нашнн; К -1.

⁵³ Х2 + намь.

танн'ство, пр(ѣ)п(о)доб'нимъ пр(о)рокомъ о(тъ)цель нашихъ прѣдас(тъ).⁵⁴ и чакель р(е)те конца танн'ствоу.

г(лаго)лет' же се о пр(о)роцѣ. како прѣжде раздроушенна цр(ь)ков'наго. всхытивъ⁵⁵ ков'тегъ⁵⁶ закон'нын⁵⁷ и⁵⁸ ѡже въ нем(ь). || (115б) и сьтвори еже⁵⁹ под(ь)⁶⁰ каменемъ погльщеномъ⁶¹ быти. и р(е)те прѣд[ь]стоющимъ. отиде⁶² г(оспод)ь о(т[ь]) сїона⁶³ на н(е)бо. и пакын прїидеть оузаконенїе⁶⁴ положити, въ синан, и въ їер(ан)лїн.⁶⁵ и боудеть⁶⁶ вамъ знаменїе пришествїа⁶⁷ его.⁶⁸ вънегда дрѣвоу поклонет' се в'си кзыци. и р(е)те тако таковаго ков'тега никто⁶⁹ възметъ.⁷⁰ тыню єдинъ їерен ааронь. и нже въ немъ скрижалїн. *никын никыгда⁷¹ же⁷² разгнетъ, ни о(т[ь]) їерен,⁷³ ни о(т[ь])⁷⁴ пр(о)рокъ. тыню монси из'бран'никъ б(о)жїн.⁷⁵ на вскр(ь)сенне пръвѣе ков'тегъ вскр(ь)снетъ. и изыдетъ и положень боудеть на горѣ синансцѣн. и в'си с(вє)тын къ немлоу събероут' се⁷⁶ ждоуще г(оспод)а. и о(т[ь]) врага вѣгающе погоубити⁷⁷ нхъ хотещаго. камен' же запечативъ престоумъ свонмъ въ нде б(о)жнїе. и быс(тъ) въображенїе како⁷⁸ изванїемъ⁷⁹ желѣзнымъ.

⁵⁴ С, Х2, Х4, Х5: прѣдас(тъ) се; К: прѣдает се.

⁵⁵ К: всхыти.

⁵⁶ Х2: ков'чекъ.

⁵⁷ Н: законьна.

⁵⁸ Н -1.

⁵⁹ К: ѡже.

⁶⁰ Н, АМ: по.

⁶¹ К: погльщен(ь)нѣ.

⁶² Х4: отидеть.

⁶³ Х1: нонаа; С, Х5, Х6: синане.

⁶⁴ С, Х2, Х4, Х5, К, Х6, ПС: оузаконю.

⁶⁵ С, Х2, Х4, Х5, К, Х6, ПС: и (Х2, К -1, Х6, ПС) въ силѣ.

⁶⁶ Н: боуде.

⁶⁷ Х1, Н: пришествїа.

⁶⁸ Х4 + н.

⁶⁹ Х4: никтоже.

⁷⁰ К: никтоже възметъ.

⁷¹ * АМ: никто никогда; К: некин никто никогда; С, Х2, Х5, Х6: никогда; Х4: никы.

⁷² Х2 -1.

⁷³ Х1, Н: їере.

⁷⁴ К -1.

⁷⁵ С, Х2, Х4, Х5, К + н.

⁷⁶ Х2: 3, 4, 1, 2.

⁷⁷ АМ: погоубн.

⁷⁸ Х5, ПС + н.

⁷⁹ Н: изванїем(ь).

и облакъ свѣтъль⁸⁰ об'сѣнаше мѣсто.⁸¹ никтоже⁸² оно въз'можетъ⁸³ прочьстїи,⁸⁴ да же и до д(ь)не оного. іс(тъ)⁸⁵ камень въ поустыніи. идеже пръвѣе ковчегъ бѣше междуоубоухъ горь. идеже лежитъ мѡѡси и ааронь.⁸⁶ и ношню тако приоблачїе бывають на мѣстѣ оноль. по възображенїю древ'немоу.

бѣш(е) же,⁸⁷ пр(о)рокъ їеремїа врѣмени⁸⁸ старь, тѣломъ скоудь. въ малѣ илїе⁸⁹ брэдъ възостриноу.⁹⁰ съвршають⁹¹ же се съборъ єго, въ || (11ба) прѣт(ь)стнѣмь ап(о)ст(о)льствѣ, с(в)т(а)го и врхов'наго ап(о)ст(о)ла петра. сълежешомоу⁹² с(в)тѣи и⁹³ велицѣи цр(ь)кви:

МОНАСТІР ХИЛАНДАР, БРОЈ 228, 1430/40. ГОДИНА, 3а-4а

(3а) БЪ ПРЪВИ ПАМѢТЬ с(в)т(а)го пр(о)рока єремїе.

Д(оу)ше камен'нне страни б(о)ж(ь)ствнаго стр(а)ха

Каменїем(ь)⁹⁴ оубише б(о)ж(ь)ствнаго їеремїю

*Пръви мана каменїемъ оубиень быс(тъ) їеремїа:~⁹⁵

Съи от[ь] матере ос(в)ещень быс(тъ), бѣ же от[ь] анавофа. въ тафнѣхъ же єгїп'тѣскыих(ь)⁹⁶ каменїемъ побїиень быс(тъ) люд[ь]ми и оумрѣть. и положень быс(тъ) на мѣстѣ селенїа фараонова. ибо єгїп'тєне прославише сего, снль даровани бив'ше,

⁸⁰ Х1, Н: свѣтель.

⁸¹ Х6, ПС + н.

⁸² С, Х4, Х5, Х6, ПС: и никын (Х4 + єс(тъ)) же (Х4: иже) + познають (ПС: оупознаеть) мѣсто. ни же; Х2, К: ни же; Х4: и никы познаеть мѣсто. ни же.

⁸³ АМ ↔.

⁸⁴ С, Х5, Х6: прочистн.

⁸⁵ С, Х1, Х2, Х4, АМ, Д1, К, ПС + же.

⁸⁶ С: наронь.

⁸⁷ Х1, Н, АМ, К -1.

⁸⁸ С, Х5, Х6: врѣменн.

⁸⁹ Х5: илї.

⁹⁰ С, Х2, Х4, Х5, Х6: въз'остриноу.

⁹¹ Н + сс.

⁹² Х2: сълежешмъ; С, Х2, Х5, К, Х6, ПС + при.

⁹³ Х1, Н, АМ -1.

⁹⁴ Написано Каменїем(ь).

⁹⁵ * А: Бъ ,ѧ, мѧа оубиень быс(тъ) каменїем[ь] їеремїа.

⁹⁶ А: єгїп'тѣсцехъ.

помолнвѣшоу бо се юмоу. погоублающе снх(ь) аспиди,⁹⁷ вѣсе нз'мрѣше. и нже въ водах(ь) звѣрне, нарицаемн оубо, ѡт[ь] егѣптень, нефоѡн, ѡт[ь] елїнь же крокоднлїе,⁹⁸ и елнци соут(ь) даже и до д(ь)н(ь)сь. пом(о)лнвш(е) се на мѣстѣ ѡномь, и възнмающе прѣсть нцѣлають оугризенїа аспидь и змїи.

г(лаго)лють же тако алезан'дрь македоннннн, дош[ь]дъ на гробъ⁹⁹ пр(о)рока, и оувѣдѣвъ таже ѡ немь и въ алезан'дрїю прѣ(н)се моши его. по в'селмоу градъ положнвъ, раз'сѣавъ¹⁰⁰ снх(ь) ѡкр(ь)сть его. аспиди оубо ѡт[ь]тоудоу ѡт[ь]тыгна, вѣведе¹⁰¹ же въ место снхъ, змне г(лаго)лемїе гаргаалы. нх'же ѡт[ь] аргы принесе, ѡт[ь]тоудоу збо нлѣють нменованїе.

дасть же пр(о)рокъ знаменїемь (?) їереємь егѣпт'т'ьскымь. вѣдетн¹⁰² тако сьтрѣсоут' се ндо-ли нхъ и падят' се. сп(а)са радн ѡт[ь]рочете. и¹⁰³ ѡт[ь] д(ѣ)вы рождъшаго се || (зб) въ аслех(ь), и сего рад[н] даже и до н(ь)ннн, б(о)готворетъ. д(ѣ)воу роднвѣшоюу, и ѡтроче въ аслѣх(ь) полагающе кланяють се юмоу. понеже и потоломю (?) ц(а)роу въпрашаюшоу ѡвїи н(ь)ннн се¹⁰⁴ г(лаго)лахоу, тако ѡт[ь]чнмъ прѣданїемь кс(ть) танн'ство сїе, пр[ѣ]п[о]добннмъ пр(о)рокомь ѡ(т)цемь нашнмъ, прѣдано быс(ть). тѣмь и чанемь р(е)че свършенїе танн'ства.

г(лаго)летъ же се ѡ пр(о)роцѣ, тако прѣжде плененїа цр(ь)кве, вѣсхитн¹⁰⁵ ковчегъ закона, и таже въ немь, и положн сїа под[ь] камень, и р(е)че прѣд[ь]стоужннмь. ѡтнде г(оспод)ъ ѡт[ь] сїона на н(е)во и пакн прїндетъ законъ положнтн въ сннн. слою и знаменнїемь боудетъ¹⁰⁶ намь пришьствїе его, егда дрѣвоу всн кзыци поклонет' се, р(е)че же тако ковчегъ сын, никтоже нзметъ ѡт[ь] соудоу, тькмо аронь єдннъ, їерен, и еже въ немь и скрнжали никто же не ѡт[ь]врьзетъ к томоу. нн ѡт[ь] єрен нн ѡт[ь] пр(о)рокъ. тьк'мо¹⁰⁷ мѡѡсн нзвѣран'ннн¹⁰⁸ б(о)жїи, и въ вьскр(ь)сенїи прѣвѣке ковчегъ вьстанетъ, и нздетъ и положнт' се въ сннн. и всн с(в)етн къ немоу събероут' се. чающе г(оспод)а и ѡт[ь] врага¹⁰⁹ вѣжоуще. хотешаго оубнтн снх(ь). на камени же знамена прѣстоумь свонм(ь) нмѣ¹¹⁰ б(о)жїе. и быс(ть) ѡбразъ тако нстоужанїе желѣза.

⁹⁷ А + н.

⁹⁸ А: кор'коднлн.

⁹⁹ А + с(в)ет(а)го.

¹⁰⁰ А: раз'сѣа.

¹⁰¹ А: ѡт[ь]гннвѣ. вѣде.

¹⁰² А: вндѣтн.

¹⁰³ А - 1.

¹⁰⁴ А: ѡ вннѣ сен.

¹⁰⁵ А: вѣсхытнтн.

¹⁰⁶ А + къ.

¹⁰⁷ А: тьчню.

¹⁰⁸ А: нз'вѣран'нннкъ.

¹⁰⁹ А: врагъ.

¹¹⁰ А: слово.

и облакъ свѣтъль оїа¹¹¹ место тѡ. и никтоже оувестъ мѣсто, ни прочьсти можетъ слова она, до д(ь)не оного. естъ же камень онь¹¹² поустинни. идеже (4а) прьвѣе ковьчегъ быс(тъ). посрѣд[ь] двюю горъ, идеже лежить моѡйсн и аронь. и въ ноши тако облакъ свѣтъль биваетъ на мѣстѣ оноль по прьвомь образѡу.

вѣ же пр(о)рокъ їеремїа, лѣтомь прѣвъзьш[ь]дъ възраста¹¹³ малъ, остроу нмѣе омаленѡу¹¹⁴ брадъ. свьршаетъ же се съборъ єго, въ ч(ь)стниль ап(о)с(то)льствѣ, с(вє)т(а)го и врѣхов'наго ап(о)с(то)ла петра. лежешаго близъ с(вє)тые великые цр(ь)к(ь)вє:--

БЕОГРАД, АРХИВ САНУ, 142, ПРЕПИС КИПРИЈАНА РАЧАНИНА ИЗ 1692. ГОДИНЕ 1288-132а

(1286) М(ѣ)с(є)ца маїа ,а. с(вє)т(а)го пр(о)рока єремїє.

С[ты]х[ь]

Д(о)ушѡ окаменєни оустрани в(о)жїа страха,

Каменїемь повнше в(о)ж(ь)ствнаго єремїю.

Въ прьвы маїа каменїем[ь] повнень бысть пр(о)рокъ єремїа:--

Сън изъ оутробы матерне ос(вє)шєнь бысть. бѣше же от[ь] наваофа. въ пригробїехъ же єгѣпт'скихъ[ь], каменїемь повнень от[ь] люди оумрѣть. и положєнь бысть на мѣстѣ жилища фараонова. занеже єгѣпт'єне прославнше єго, свєбодивше се от[ь] него. помолн бо се и поговѣляющих[ь] аспиды из'мрѣше, єже въ водѣ свѣрїє. иже наричють єгѣпт'єне невофофъ, єлины же кородилы. да єлици || (129а) вѣрны, до д(ь)нъшнаго д(ь)не молетъ се на мѣстѣ оноль. възымающе от[ь] пръсты гроба єго. хапанїа аспиднаго оуврачъютъ се. г(ла)голятъ же, тако александрь македон'скын ц(а)рь. ставъ над[ь] гробомь пр(о)ро'тїнмь, оувѣдѣвъ таже о немь въ александрїю прѣнесе ч(ь)стныє єго моши. *и оокрсть града съ нимь обыш[ь]дъ. и ч(ь)стнѣ положивъ въ нарочитѣ мѣстѣ. и от[ь]ноудъ аспиды прогна, и змїє г(ла)големые аргалы въсѣхъ от[ь]гнавъ и погъви.

Дадє же пр(о)рокъ въ животѣ своєм[ь], знаменїє їерєвомь єгѣпт'ским[ь]. тако подоваєтъ сътрєстн се ндолом[ь] нхъ и пасти. ради сп(а)снаго отрочете, от[ь] д(ѣ)вы рождъшомъ се въ яслахъ.

Г(ла)голятъ же се о пр(о)роцѣ. тако прѣжде плѣнєнїа їер(о)с(а)лим'скаго, и раздръшенїа цр(ь)квє с(вє)т(а)го сїона. въсхытивъ || (129б) ковчегъ завѣта г(осподь)ня. и таже въ

¹¹¹ А -1.

¹¹² А + въ.

¹¹³ А: възраст.

¹¹⁴ А: омаленъ.

нелм[ь] скрижалы. и сътвори под[ь] каменем[ь] великым[ь] съкрыеном[ь] быти. и рече прѣд[ь]стоещим[ь]. оутнде господь сот[ь] сїона на н(е)б(е)сех(ь). и пакы прїидеть законь положити въ синан въ силѣ. и боудеть камь знаменїе пришѣствїа его. вѣннегда дрѣвѣ поклонет се племена и вѣси езыци. и р(е)че. како тыи ковчегъ прѣвѣе вѣскр(ь)снетъ, и положень боудеть на горѣ синансцѣи. и вѣси с(вє)ты къ нелмъ съберѣт се, ждѣще господя. каменъ же запечатѣвъ прѣстоомъ свонмъ въ нлмє господьнлє. и бысть вѣображенїе како изваянїемъ желѣзнымъ. и облакъ свѣтлѣ об'сѣниаше мѣсто оно.

г(лаго)лют' же о пр(о)роцѣ. како въ врѣме плѣнїенїа іер(оу)с(а)лимѣскаго, егда плѣннвѣ его || (130а) навѣходоносоръ ц(а)рь. пославъ еремїа оученикы свое, г(лаго)лелмаго вѣрвха и авимелеха. къ винограду приннестн елм сот[ь] плода оногю, въ врѣме есен'ное. и онѣм[ь] напальннвшнмъ кошннцє свое гроздїемъ и смок'вадн. и оучннв'шем[ь] под[ь] сѣнїю. и покрѣвєнн быше агг(є)ломъ г(осподь)ннмъ. іер(оу)с(а)лимѣ же плѣннєнь бысть. и люди б(о)жїи съ еремїемъ пр(о)рокомъ завєдєнн быше въ вавїлонь.

онн же сотроци соудею б(о)жїю неврѣднмн быше и спаше ,лѣ, лѣтъ. и вѣзвзднв'шнм се нлмъ, зрѣхъ сл(ь)н(ь)це на поль д(ь)нє, такоже бѣ и егда заспали бѣхъ. сот[ь] гроздїа же и смоквах[ь] видѣв'ше еше стрѣдь текѣщѣ, и обрєтнв'ше се пакы оучннше, и спаше дрѣвгх[ь] ,лѣ, лѣтъ. и тако вѣзвзднше се въ врѣме весное, снрєч(ь) апрнлїа м(ѣ)с(є)ца. д(ь)ню же || (130б) прѣклон'шв се. сот[ь] гроздїа же и смоквах[ь] стрѣдь текѣщѣ. нже и вѣзешє, и начєше нтн въ іер(оу)с(а)лнмъ. нцѣщє пѣть нл'же прїндоше, мнѣв'шем[ь] нлмъ тако ть д(ь)нѣ иєс(ть) вѣнже посла нх[ь] еремїа. сот[ь] мнсогых[ь] же врѣменѣ вѣса нно бѣхъ. онн же нзвмкєнн мнѣхъ себе. обачє прїндоше блнзъ града. и не познаваахъ како іер(оу)с(а)лнмъ ес(ть). и обрѣтоше стар'ца нѣкоего ч(ь)стна. и вѣпроснше его о граду и о еремїн пр(о)рокс. он' же р(е)че нлмъ. до н(ь)нл ,ѣ, лѣтъ свѣт сот[ь] нєлнже плѣннєнь бысть іер(оу)с(а)лнмъ, и завєдєнъ иєс(ть) еремїа съ люд'мн въ вавїлонь. вы же что г(лаго)лєтє. онн же рекоше елм. аще не бн былъ старостїю ч(ь)ст(ь)нѣ, насмѣан тн се быхом[ь], аще бн н самы агг(є)лы прншли, || (131а) въ єдннѣ члс(ь) не можахъ плѣннтн с(вє)тын градь.

и показаахъ елм гроздїє и смоквы. сказѣющє елм вѣса таже о себе. старць онѣ развмѣвѣ тако чюдо иєс(ть) нѣкое б(о)жїє, и р(е)че нлмъ. о чєда, внднтє тако весна иєс(ть), и нѣсть врѣме гроздїю. и сказавъ нлмъ вѣса по редю о плѣннїнн града и о еремїн.

и тн въ себе прїндоше, и вѣрѣ еше старцѣ онолм. и плакаше се плачємъ велїемъ. и прїндоше въ іер(оу)с(а)лнмъ. и събра се градь вѣсь, оувѣдѣтн таковоє чюдо. и єлнцн бол'ны и немошны и хромы и слѣпы, вѣквснше сот[ь] смоквъ и гроздїа оногю. вѣси здрабы быше. и вѣси прославнше б(о)га. тнє же сотроци вѣнндоше въ пещєрѣ плачїющє. и сот[ь] жалостн своєн, || (131б) наплсашє посланїє къ еремїн, нже повелѣнїемъ б(о)жїемъ прнш[ь]дѣшв оря. и ставшѣ блнзъ нхъ. онн же посланїє оно повѣснв'ше елм на грѣло. оря же полєтѣв'шв и прнш[ь]дѣшв въ вавїлонь. и слѣчн се іеремїн пр(о)рокъ съ люд'мн б(о)жїнмн нзносєща нѣкоего оумрьша іс(ра)нлѣнннн. оря же пад'шв на оумьршнм[ь]. и вѣскр(ь)сє мрѣт(ь)вы

и видѣвъ еремїа пр(о)рокъ кнїгѹ на грѣло ораѹ, и възъмь ю и протѣтъ прѣд[ь] вѣсѣмн. ораѹ же ѡт[ь]летѣв'шѹ пакы.

Видѣвшє же вѣси таковое чюдо. и оповѣдано бысть ц(а)рю. испростиць ихъ ц(а)рь. и ѡт[ь]пѣстиць ихъ ити въ своѹ. и пр(о)рока даром[ь] почтѣтъ. и тако двиг'ше се людіє съ еремїемь, и възвратише се || (132а) къ іер(оу)с(а)лимь съ радостїю великою. и обрѣтъ оутѣники свое еремїа. и прославише б(о)га о събыв'шим' се чюдесемь.

Бѣше же пр(о)рокъ еремїа врѣменем[ь] старь. тѣломь скъдъ въ малѣ. имѣе брадѹ възьострѣнѹ и сѣдъ. съвршает' же се съборь его въ прѣч(ь)стнѣмь ап(о)с(то)льствѣ, с(вє)т(а)го и вѣрховнаго ап(о)с(то)ла петра. сълежецѹ при с(вє)тѣн и вѣлнцен цр(ь)кви:~

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

- Богдановић 1976: Д. Богдановић, *Две редакције стиховној њролоја у рукојисној збирци манастїира Дечана, Ујоредна исїраживања*, 1, Београд 1976, 35–72.
- Богдановић и др. 2011: Д. Богдановић, Љ. Штављанин-Ђорђевић, Б. Јовановић-Стипчевић, Љ. Васиљев, Л. Цернић, М. Гроздановић-Пајић, *Ојис ћирилских рукојисних књија манастїира Високи Дечани*, књига прва. Прир. Н. Р. Синдик, Опис јужнословенских ћирилских рукописа, том IV, Београд 2011.
- Јовановић 2005: *Ајокрифи. Сїарозавејини, љрема срїским љрејисима*. Приредіо и на савремени језик пренео Т. Јовановић, Библиотека Стара српска књижевност у 24 књиге, књига 23, I том, Београд 2005, 247–279, 492.
- Јовановић 2010: Т. Јовановић, *Пролошко жиїије ајосїола Томе као љремер љредобликовања ајокрифа за дојослужбене љоїреде*, Годишњак Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима за школску 2009/2010. годину. Посвећено успомени на др Предрага Станојевића, V, Филолошки факултет Универзитета у Београду, Београд 2010, 231–240.
- Јовановић 2014: Т. Јовановић, *Ајокрифна љовесї љророка Јеремије о љлењењу Јерусалима у срїском љрејису Коришкој љролоја*, Годишњак Катедре за српску књижевност са јужнословенским књижевностима, IX, Филолошки факултет Универзитета у Београду, Београд 2014, 11–25.
- Мошин 1971а: В. Мошин, *Словенски ракојиси во Македонија*, I–II, Скопје 1971.
- Мошин 1971б: В. Мошин, *Ѓирилски рукојиси у Повијесном музеју Хрватїске. Коїийїарева збирка словенских рукојиса и Цојсов ћирилски одломак у Љубљани*, Београд 1971.
- Петков 2000: Г. Петков, *Стишњият пролог в старата бљгарска, срљбска и руска литература (XIV–XV век)*. Археография, текстология и издание на проложните стихове, Пловдив 2000.
- Петков, Спасова 2008: Г. Петков, М. Спасова, *Ѓърновската редакция на Стишњият пролог. Текстове. Лексикален индекс*, т. I (месец септември), Пловдив 2008.
- Петков, Спасова 2013: Г. Петков, М. Спасова, *Ѓърновската редакция на Стишњият пролог. Текстове. Лексикален индекс*, т. IX (месец май), Пловдив 2013.
- Синдик и др. 1991: Н. Синдик, М. Гроздановић-Пајић, К. Мано-Зиси, *Ојис рукојиса и сїарих шїаїаїаних књија Библиотеке Срїске љравославне еїархије дудимске у Сенїандреји*, т. III, Београд – Нови Сад 1991.
- Спасова 2015: М. Спасова, *Мотивът вграждане в Прљставленїе сїго еїїліста љванна бљслоба от Ѓърновската редакция на Стишњия пролог*, Кирило-Методиевски четения 2015. Юбилеен сборник, София 2015, 78–94.

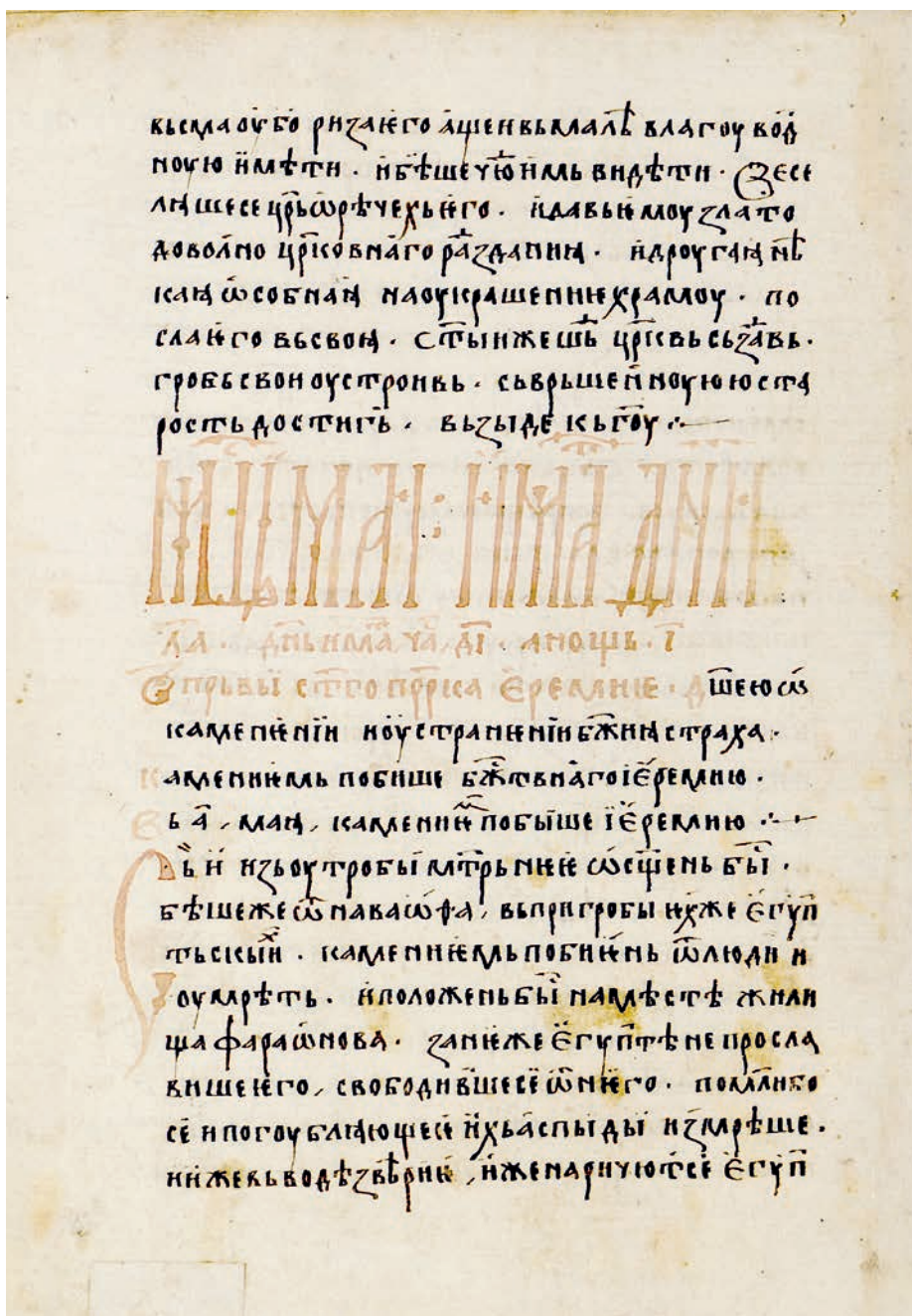
- Станковић 2007: Р. Станковић, *Водени знаци хиландарских српских рукописа XIV–XV века*, Опис јужнословенских ћирилских рукописа, т. 7, Београд 2007.
- Станковић 2010: Р. Станковић, *Водени знаци хиландарских српских рукописа XVI века*, Опис јужнословенских ћирилских рукописа, т. 8, Београд 2010, 66–67.
- Станковић 2012: Р. Станковић, *Водени знаци хиландарских српских рукописа XVII века*, Опис јужнословенских ћирилских рукописа, т. 9, Београд 2012, 78.
- Стојанов, Кодов 1964: М. Стојанов, Хр. Кодов, *Опис на славјанските рѣкописи в Софийската народната библиотека*, т. 3, Софија 1964.
- Стојановић 1901: Љ. Стојановић, *Кашалој рукописа и стијарих штијамјаних књија. Збирка Српске краљевске академије*, Београд 1901, 17–18.
- Творогов 1987: О. В. Творогов, *Паралипомен Иеремии*, Словарь книжников и книжности Древней Руси, вып. I, Ленинград 1987, 295–296.
- Штављанин-Ђорђевић и др. 1986: Љ. Штављанин-Ђорђевић, М. Гроздановић-Пајић, Л. Цернић, *Опис ћирилских рукописа Народне библиотеке Србије*, т. II, Београд 1986.
- Яцимирский 1921: А. И. Яцимирский, *Библиографический обзор апокрифов в южнославянской и русской письменности*, вып. I, Апокрифы ветхозаветные (Списки памятниковъ), Петроград 1921, 227.
- Gelzer 1907: *Prophetarum vitae fabulosae, Indices apostolorum discipulorumque Domini, Dorotheo, Epiphanio, Hippolyto aliisque vindicata*, inter quae nonnulla primum edidit, recensuit schedis vir. cl. Henr. Gelzer usus prolegomenis, indicibus, testimoniis, apparatu critico instruxit Theodorus Schermann, Teubner, Leipzig 1907.
- Migne 1864: J. P. Migne, *Patrologiae cursus completus. Series Graeca*, XLIII, Paris 1864.
- Mošin 1959: V. Mošin, *Slavenska redakcija prologa Konstantina Mokisijskog u svjetlosti vizantijsko-slavenskih odnosa XII.–XIII. vijeka*, Zbornik Historijskog instituta Jugoslavenske akademije 2 (1959) 17–68.

Tomislav Jovanović

BIBLICAL AND APOCRYPHAL PATTERNS OF THE PROLOGUE VITA OF
THE HOLY PROPHET JEREMIAH

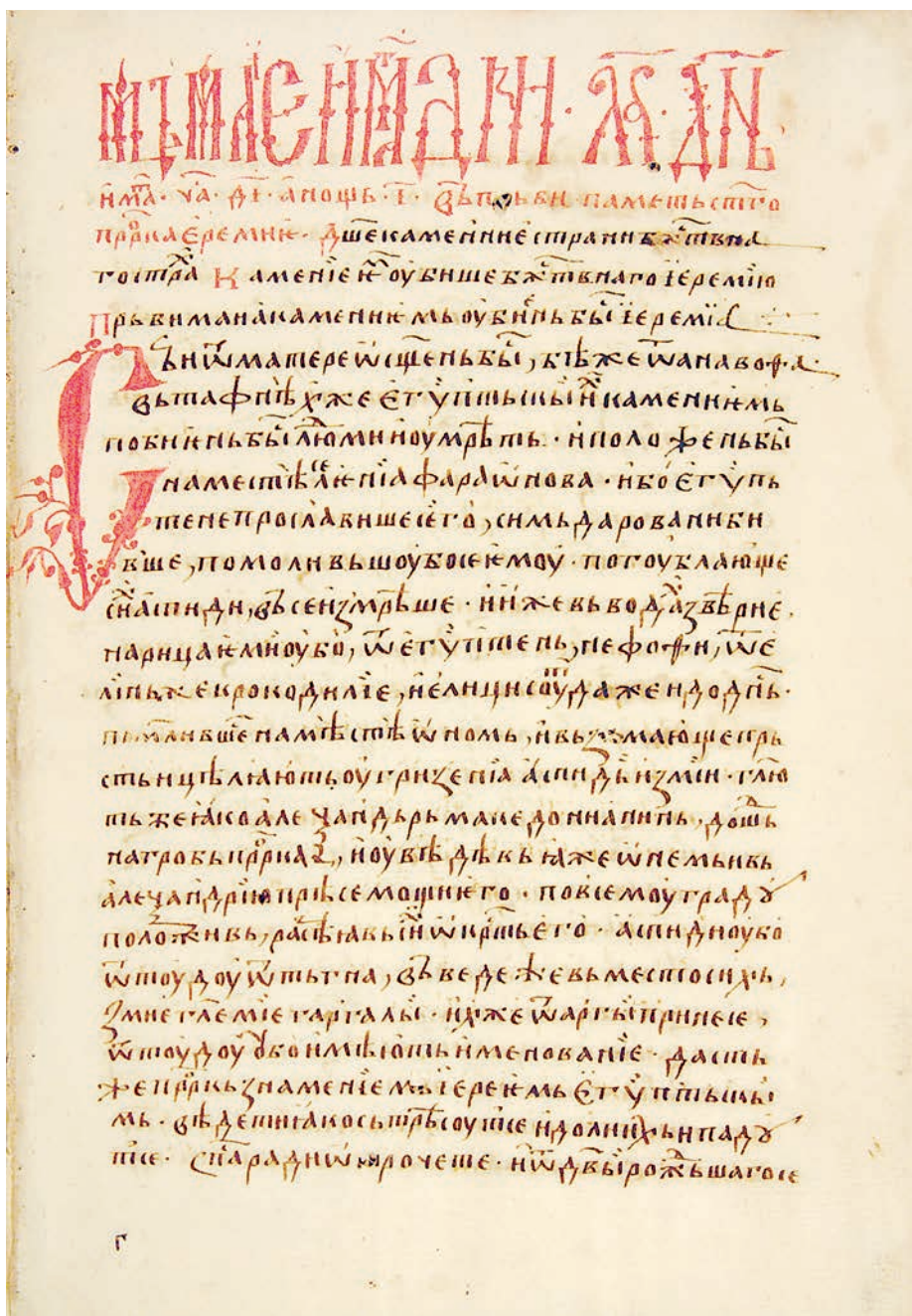
SUMMARY

The paper examines the influence of Old Testament books and an apocryphal writing on the Prologue Vita of the Holy Prophet Jeremiah. This hagiography is usually found in prologues in verse for the month of May. Furthermore, it is sometimes encountered in the manuscript copies of the Service to the Holy Prophet Jeremiah. In the surviving Serbian manuscript copies of his hagiography, dating from between the 14th and 17th centuries, it is possible to observe a relative similarity, despite some divergences that are due to the fact that there existed two independent Slavic translations – one Serbian and the other Bulgarian, created within the Tarnovo Literary School. Along with these two variants of the hagiography, there is a third version, which can be found in the manuscript copy of Kiprijan Račanin (Cyprian of Rača), printed in 1692 at Szentendre as part of the Service to the Holy Prophet Jeremiah. The composition was partially written under the influence of the Old Testament Book of Jeremiah. The first section of Kiprijan's manuscript copy of the Hagiography corresponds to the variant included in the prologue, but it was considerably expanded and the amended sections mainly followed the model of a specific variant of the apocryphal Story of the Prophet Jeremiah about the Pillage of Jerusalem. The appendix presents the edited texts of all three variants.

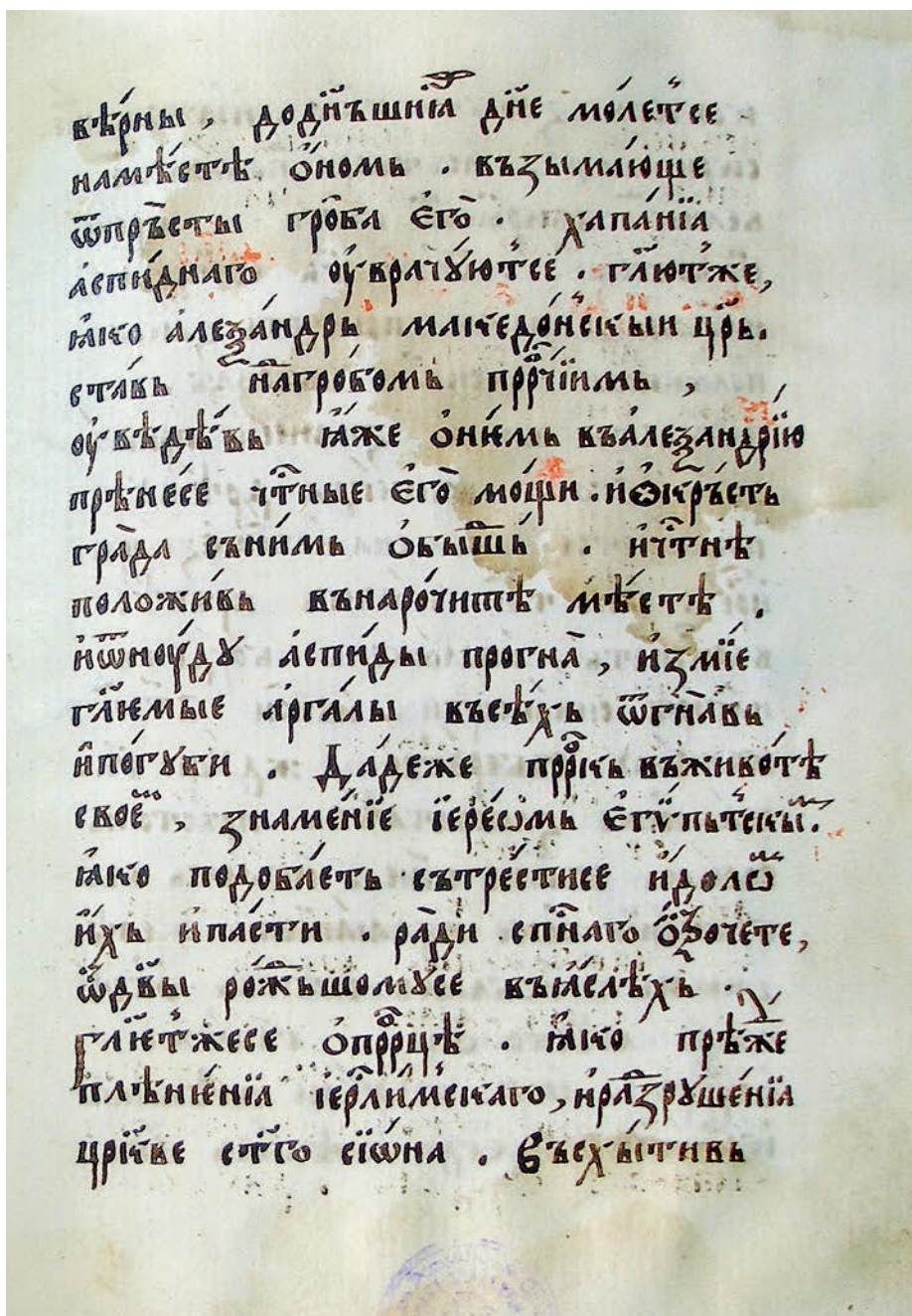
Сл. 1. Дечани 52, л. 114б, 1394.

тѣмъ, нефѣѣ. Еллинскыи же коркодилъ.
 да елици вѣрныи до днѣшнѣа годѣ млетсе
 намъ стѣшпома. възглающе ѿ престы
 гробанго. хапаннѣ аспыдова оувратекаю
 тѣе. глѣтже тако александръ македонскы
 ставъ надъ гробомъ, оувѣвъ тако ѿ немъ.
 Александрю прѣнесе члѣны и мѡщѣ его.
 повсе мѡу градоу разсѣвъ, нѡ крѣть его
 ѡни ѡбложѣ. ѡпоудъ аспидѣ прогна.
 нѡ въ ^{и мѡу} глѣ мѡу аргидѣ, нѡ же ѡ аргѡу
 прѣнесе мѣе. ѡпоудъ и мѡуши и мѡванѣ
 паломнѣ. даде же прѣкъ знаменѣе тере
 ѡмъ егѣптьскыи мѡ. тако побантъ сътре
 стнсе и доломъ ихъ и пасти. радн сѣпѣаго
 фтроуѣте, нѡ дѡ рѡжѣшомѡу се въ кслѣхъ.
 и того рѡ бѣго творѣтъ да же и дѡ ели дѡ стѡ
 рѡнѣ. и млада еица положше въ сѣлѣ по
 кланѣютсе въ хвѣ. тако же и пѣто лѡ мѣю
 црѡу въ прашающѡу виноу. тѣсѡ радн сѣе.
 и ѡ мѣре кшнѣ, тако ѡ цн пашнѣ на
 мѣ прѣданѡвѣ. таковоѣ тайнѣ стѡ, прѣ
 бнѣ мѣ прѣсѡмъ ѡ целѣ пашнѣ прѣдѣ. нѡ
 и мѣре кшнѣ тайнѣ стѡу. глѣтже се ѡ прѣ
 цѣ. тако прѣ же разрѡушеннѣ црѣсѡвѣаго. въ
 сѣхъ пнѣ въ оувѣтъ законныи и нѣ же въ нѣ.

Сл. 3. Хиландар 228, л. 3, 1430/1440.

невлакы прртыскыми нанбсехъ
 лнкетвдета . сънми мннть хъ
 овьсхъ насъ :— **Дца маіа, а .**
Спта пррка Ереміе . **ѿ дшхъ**
 окаменени оустрани бжїа страха,
каменїемъ побнше бжтвнаго
Еремїю . **въправы маїа каменїе**
побнень быеть пррка Еремїа :—
ѿн изъоутробы матерне ошченъ .
быеть . бѣшеже ѿнаваѿ фа .
въпригробїехъ же Егѿптскы ,
каменїемъ побнень ѿлюди
оумрѣть . иположенъ быеть
намѣстѣ жилища фараѿнова .
занѣже Егѿптѣне прославише
Его , свободившесе ѿнего . помо-
лнбосе ипогубляющїи аспиды
измрѣше , еже въводѣ зкбрїе .
нже нариють Егѿптѣне несѿфовъ ,
елнныже кородилы . даелїци

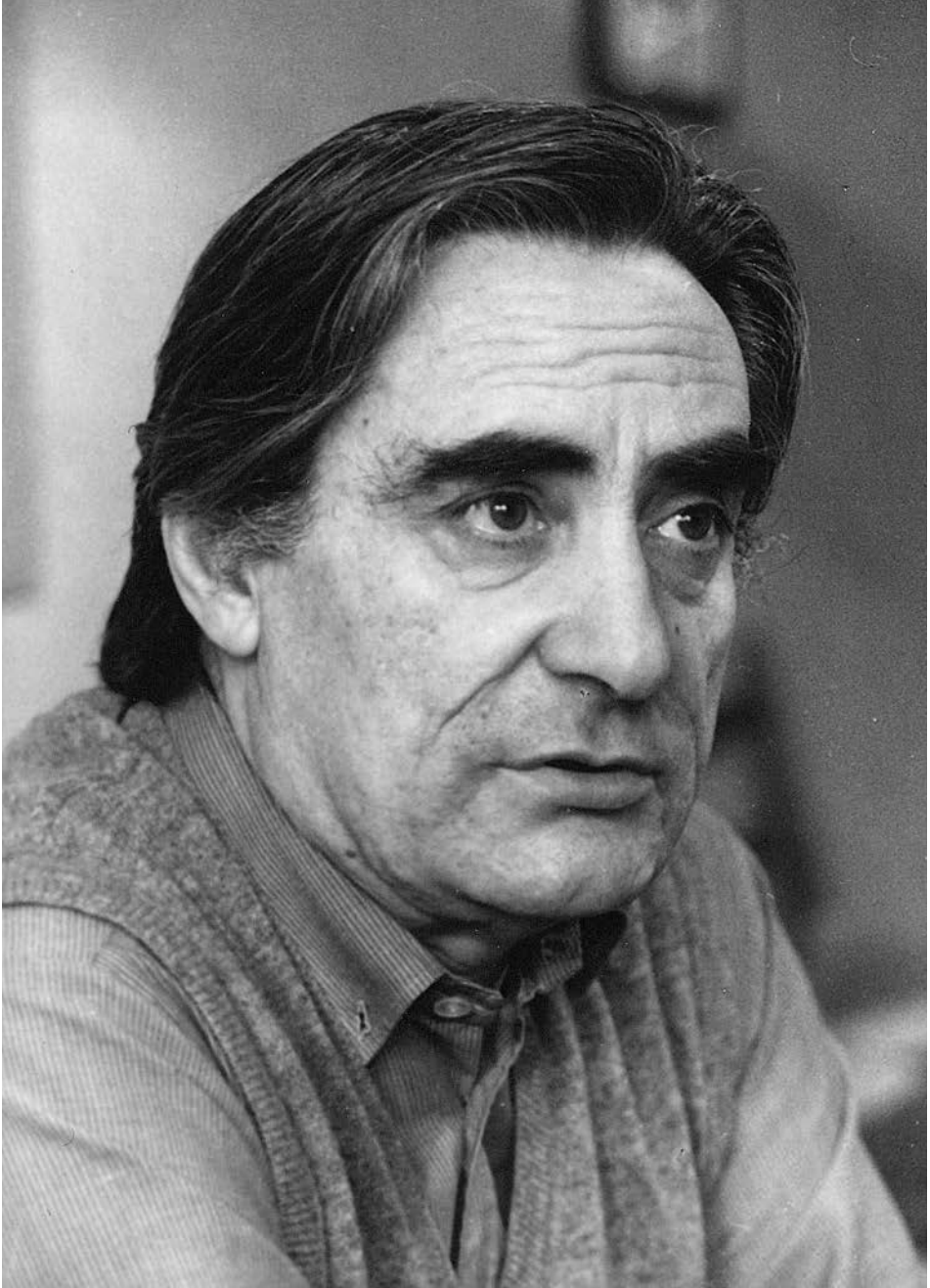

Сл. 5. Архив САНУ 142, л. 129, 1692.

ЛИКОВНИ ПРИЛОЗИ

Сл. 1. Димитрије Богдановић

Сл. 2. Димитрије Богдановић, децембар 1985.

Сл. 3. Слева надесно: Драган Недељковић, Дејан Медаковић,
јеромонах Хризостом (Столић), Димитрије Богдановић и непозната особа

Сл. 4. Слева надесно: Соња Богдановић (трећа), Димитрије Богдановић (четврти),
Фрањо Баришић (пети) на промоцији Каталога ћирилских рукописа манастира
Хиландара, САНУ, 1978.

Сл. 5. Здесна налево: Димитрије Богдановић, помоћник управника Народне библиотеке Милорад Најдановић, његова светост патријарх српски господин Герман, непосредно по отварању нове зграде Народне библиотеке (1973)

Сл. 6. Иво Андрић (други слева) у посети Археографском одељењу; слева надесно: Димитрије Богдановић (први), помоћник управника Народне библиотеке Милорад Најдановић (четврти) и манипулант у библиотеци Милан Јакшић (пети)

Сл. 7. Димитрије Богдановић (први слева) са Светозаром Радојчићем и супругом Соњом у Семинару за историју уметности Филозофског факултета

Сл. 8. Димитрије Богдановић (први слева) у Институту за историју уметности Филозофског факултета с Дејаном Медаковићем (у средини) и Радованом Самарцићем (здесна)

Сл. 9. Слева надесно: Димитрије Богдановић, Бранислав Црнчевић, Матија Бећковић, Дејан Медаковић, Душан Радовић и Стеван Раичковић на Светој Гори

Сл. 10. Димитрије Богдановић с колегама у Сентандреји: Стојан Вујичић (други слева), Динко Давидов (седи у средини), Сретен Петковић и Миодраг Јовановић (стоје здесна)

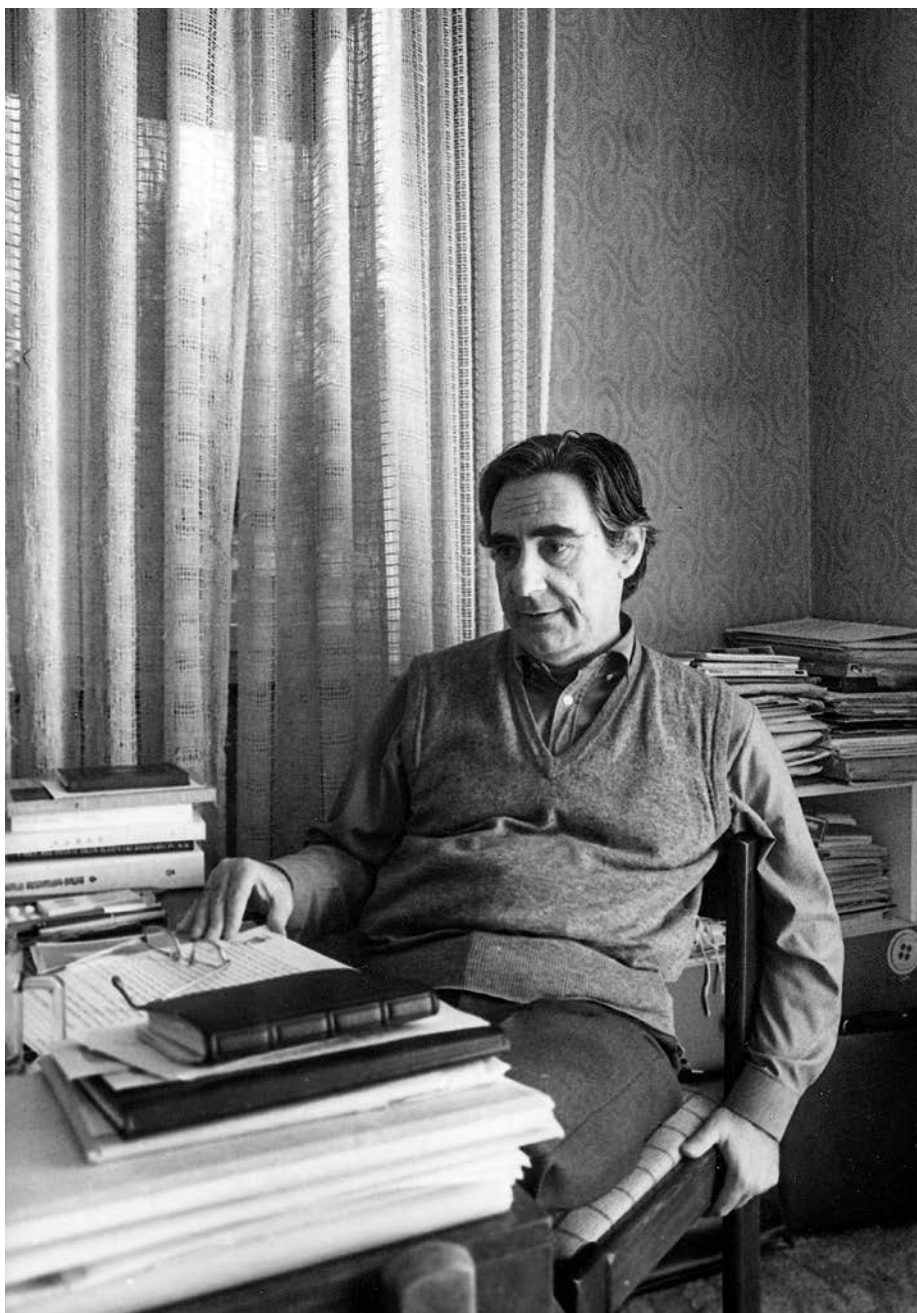

Сл. 11. Димитрије Богдановић с колегама у Раваници: Јованка Калић (прва слева),
Фрањо Баришић (трећи слева), Станислав Хафнер (пети), Радован Самарџић
(шести)

Сл. 12. Димитрије Богдановић с Димитријем Стефановићем у Великој Ремети

Сл. 13. Димитрије Богдановић држи предавање на Универзитету Колумбус (Охајо)

Сл. 14. Димитрије Богдановић у својој радној соби

ix F 70 (5 14)

Зборник ходошки

Ванф, IV + 188 + 3 ; 21,0 x 14,0 ; 16,5 x 8,5 ; 26 ;
 Чешкому изданима

Сб. 1	1 - 8	зан. н. 1, 8	
2	9 - 16	зан. н. 9	
3	17 - 24		
4	25 - 32		
5	33 - 40		
6	41 - 48		
7	49 - 56		
8	57 - 64		
9	65 - 72		
10	73 - 80		
11	81 - 88		
12	89 - 96		
13	97 - 104		
14	105 - 112		
15	113 - 120		
16	121 - 128	зан. н. 128	
17	129 - 136	зан. н. 129, опис. 139 , н. 131, опис. 135	
18	137 - 144	зан. н. 140	
19	145 - 152	зан. н. 146	
20	153 - 160		
21	161 - 169	опис. н. 163	
22	169 - 176	опис. н. 174	
23	177 - 184	зан. н. 181, 184	
24	185 - 188	зан. н. 185, 188 (отра жует.)	

Не могу найти место за -
 лена Хошока; он решил -
 пойти в библиотеку в городе

Ана. опис. = VV

зам:

Брекетт Вилем. иже. до изданима н. 8-9 Хошока прекопиранима
 црква Карл. мист.; и оне восте замне до н. 9' оне гму: (Тол. 10 1, 8 et 9
 ex libro, Compendium Syntagmatis Matthaei Vlastensis continens, sec. XVI clar-
 taceo in 4., Bibliotheca metropolitana Carolinensis, transmissa sunt).

До н. 130 оне гму. Хошока иже: Fol. isthoc, hunc spectat, an ad finem
 Codicis, incertum.

Сл. 15. Опис Ходошког зборника (Народни музеј, Праг), радни материјал

Leraan, 26. / 1345
 71, 81, 89, 97, 108, 116, 118, 129, 130
 100' 141
 Leraan, 4. p. 32
 (130/324)

2; 16, 24, 29, 31, 32, 33, 35, 80, 85, 106, 113, 129, 130, 139

Писку: скуптаван за зуп - абвуги (Омилугов),

Писку: скуптаван за зуп - абвуги (Омилугов);
 25, 5 x 19, 0 ; 20, 0 x 14, 0 ; (33 - 31, 32, 32, 27, 28)

Купо конвугија: Писку: скуптаван;
 Остатке свештеника: бити делови: Писку: скуптаван;

16. 1 1-8 1812
 2 9-16
 3 17-24
 4 25-32
 5 33-40
 6 41-48
 7 49-54
 8 55-62
 9 63-69
 10 70-77
 11 78-85
 12 86-93
 13 94-101
 14 102-109
 15 110-117
 16 118-125
 17 126-133
 18 134-141

1. 14 месеца и 7 дена
 Недостаток зема свештеника
 1. 36 рече мур. и месеца
 1. 141 само зградан

(6) ✓
 (7) ✓
 1. 24 месеца и 7 дена (Забвуги са завоин)

$1 \times 0 = 0$
 $1 \times 6 = 6$
 $1 \times 7 = 7$
 $16 \times 8 = 128$
 (141) ✓

Лоциције: остатке словноа не елаичу се са Лиш.
 због св. (7) која недостатаји!
 14. 8 91. итс.

Сл. 16. Опис рукописа бр. 32 из збирке манастира Дечана, радни материјал

- (узне редослед)
- К 111) Синтагма Маврије Влашковић, срп., XIV в. Ђакоп, 294 л. 290 x 225 мм. ²¹⁰ Записи.
- К 112) Синтагма Маврије Влашковић, срп., XVI в. Ђакоп, 160 л. 320 x 245 мм.
- Манастирски списак (с. Ђакопљевић)
- К 113) Капоци Матија, срп., XIV в. Ђеро-Менић, 133 л. 230 x 155 мм. Записи.
- К 114) Ђакопље, срп., крај XIV - пр. XV в. Ђакоп, 236 л. 255 x 175 мм. Записи.
- Зависност (са списком) као 108
- К 115) Ђакопље, срп., крај XIV - пр. XV в. Ђакоп, 267 л. 220 x 145 мм. Записи.
- К 116) Зависност, срп., крај Генадија, XVI - XVII в. Ђакоп, 161 л. 210 x 145 мм. Записи.
- К 117) Ђакопље, срп., XV в. Ђакоп, 161 л. 210 x 130 мм. Записи. ¹⁴⁰

Сл. 17. Радни материјал из 1977. године за Инвентар ћирилских рукописа у Југославији (XI-XVII века)

а¹ 111 - 118

в¹ 119 - 126 ↗

119 - 125, 126
меди
кошти

Копирање и
замена везана

ПАЗИ: у рукопису је срп-
ским књижевцима да иза-
бе употребе изумислених фраза,
тајанствених фигурација, профани-
чних словобитица и профаних дубо-
копарних (који су били неспорно
стали на противречност, велику!),
може да употреби ил. најбољег
фигурацију на српским језику
(штити), ваљано, који је не да
пројект, конкретизира!

Копирање књижевности:
у српској књижевности се развило,
српско и на српском језику на-
писао. Захваљујући српској
на н. 126 је сада да користити
интересна; тиме се сви срп-
ски српски и мало српски и
написани заједно. Критички!
да се не изнемиже историјски утицај,
који би било замислити могуће-
на захвалност, књижевност и
интересантност и књижевност;
својој историји, законитости, да је
који је српски књижевност и српски
и српски!

Слово

н. 1 [Слово Краљу Димитрију, 30. пог.]
Копирање рукописа од српских књижевних на поштом ко-
вова: и оуми издржава. твм прѣс(вѣ)тѣю
ти памѣть прѣс(вѣ)тѣи слави, и с(вѣ)тѣю
ракѣ моцѣи твоих вѣроу лобизаем, мо-

Сл. 18. Археографски опис српског рукописа бр. 267 Народне библиотеке „Св. Кирил и Методиј“ у Софији (1983)

САДРЖАЈ

Уводна реч	7
ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ И РУКОПИСНО НАСЛЕЂЕ	11
Мирјана Бошков	
Тропар и кондак кијевском кнезу Владимиру у рукопису Данила Крпца	13
MIRJANA BOŠKOV	
A TROPARION AND A KONTAKION DEDICATED TO THE KIEVAN PRINCE VLADIMIR IN THE MANUSCRIPT OF DANIL KRPAС	33
Зорица Витић	
„Слово о житију светог Антонија“ Гаврила Тројичанина	35
ZORICA VITIĆ	
“THE SERMON ABOUT THE LIFE OF ST. ANTHONY” BY GAVRILO TROJICANIN	45
Јасмина Грковић-Мејџор	
ЧУДО, ДНЕЋ И ДНЕО У СТАРОСЛОВЕНСКОМ ЈЕЗИКУ	55
JASMINA GRKOVIĆ-MAJOR	
ЧУДО, ДНЕЋ AND ДНЕО IN OLD CHURCH SLAVONIC	66
Аксинија Джурова, Диљана Радославова	
Новооткрити фрагменти од Ловешкиа Дамаскин: Предварителни бележки	67
AxINIJA DŽUROVA, DI LJANA RADOSLAVOVA	
NEW-FOUND FRAGMENTS FROM THE LOVECH DAMASKIN: PRELIMINARY NOTES	83
Климентина Иванова	
Панигирик № 282 од Библиотека на Србската патриаршија в контекста на Балканската кирилска книжнина	93
KLIMENTINA IVANOVA	
THE BOOK OF PANEGYRICS AT THE LIBRARY OF THE SERBIAN PATRIARCHATE IN THE CONTEXT OF THE BALKAN CYRILLIC LITERATURE	122

Томислав Јовановић Библијска и апокрифна подлога Пролошког житија Светог пророка Јеремије	123
Tomislav Jovanović BIBLICAL AND APOCRYPHAL PATTERNS OF THE PROLOGUE VITA OF THE HOLY PROPHET JEREMIAH	142
Јанис Какридис по, последн, последоаџтнџ: от «метафизики предлогов» к историческој грамматики	149
YANNIS KAKRIDIS по, последн, последоаџтнџ: FROM THE "METAPHYSICS OF PREPOSITIONS" TOWARDS HISTORICAL GRAMMAR	163
Мирослав А. Лазич Од Божидара Вуковића до Дионизија дела Векије: идентитет и псеудоним у култури раног модерног доба	165
Miroslav A. LAZIĆ FROM BOŽIDAR VUKOVIĆ TO DIONISIO DELLA VECCHIA: THE IDENTITY AND PSEUDONYM IN EARLY MODERN CULTURE	185
Катарина Мано-Зиси Непознати препис Службе светом кнезу Лазару и Слова о кнезу Лазару из треће деценије XV века	187
KATARINA MANO-ZISI AN UNKNOWN COPY OF THE SERVICE TO HOLY PRINCE LAZAR AND THE NARRATION ON PRINCE LAZAR FROM THE THIRD DECADE OF THE 15 TH CENTURY	201
Анисава Милтенова Ан унеџлоред манускрипт џитх апокрифа ин те колеџион оф Балтазар Вогишић	211
Анисава Милтенова Један непроучени рукопис који садржи апокрифе из збирке Валтазара Богишића	226
Александар Наумов Теологија у списима Ђурђа Црнојевића и Божидара Вуковића	227
Aleksander Naumow THEOLOGY IN THE WRITINGS OF ĐURAĐ CRNOJEVIĆ AND BOŽIDAR VUKOVIĆ	238

ЉИЉАНА И. ПУЗОВИЋ ПРИКУПЉАЊЕ ПИСАНИЈЕ ПРЕМА КАТАСТИХУ МАНАСТИРА ХИЛАНДАРА (БР. 521): ПРИЛОГ ИСТОРИЈИ СРПСКЕ ЦРКВЕ И НАРОДА КРАЈЕМ XVII И ПОЧЕТКОМ XVIII ВЕКА	239
LJILJANA I. PUZOVIĆ PIOUS DONATIONS (PISANIYA), ACCORDING TO THE KATASTICH OF THE HILANDAR MONASTERY (№ 521): A CONTRIBUTION TO THE HISTORY OF THE SERBS AND THE EASTERN ORTHODOX CHURCH IN THE LATE 17 TH AND THE EARLY 18 TH CENTURY	263
ЈОХАНЕС РАЈНХАРТ СЛОВО (ПСЕУДО-)НЕКТАРИЈА ЦАРИГРАДСКОГ „IN THEODORUM MARTYREM“ (СРГ 4300; ВНГ 1768) У СРПСКОСЛОВЕНСКОМ ПРЕВОДУ	265
JOHANNES REINHART THE SERMON OF (PSEUDO-)NECTARIUS OF CONSTANTINOPLE “IN THEODORUM MARTYREM” (СРГ 4300; ВНГ 1768) IN A SERBIAN CHURCH SLAVONIC TRANSLATION	285
НАТАЛИЈА В. РАМАЗАНОВА СЕРБСКЕ СВЯТИТЕЛИ САВВА И АРСЕНИЈ В РУССКИХ ПЕВЧЕСКИХ РУКОПИСЯХ	287
NATALIA V. RAMAZANOVA SERBIAN SAINTS SAVA AND ARSENJE IN RUSSIAN CHANT COLLECTIONS	297
ВИКТОР САВИЋ ПРЕПИС КАРЕЈСКОГ ТИПИКА ИЗ XVI ВЕКА (АХС 134/135)	299
VIKTOR SAVIĆ A 16 TH -CENTURY MANUSCRIPT COPY OF THE TYPIKON OF KARYES (AHS 134/135)	322
ЈОВАНА СТАНОЈЛОВИЋ ОРНАМЕНТИКА РУКОПИСНИХ КЊИГА МОНАХА РОМАНА (ДРУГА ЧЕТВРТИНА XIV ВЕКА)	325
JOVANA STANOJLOVIĆ ORNAMENTATION IN THE MANUSCRIPTS WRITTEN BY THE MONK ROMAN (THE SECOND HALF OF THE 14 TH CENTURY)	344
ЈАН СТРАДОМСКИ DWIE NIETYPOWE REDAKCJE KORMCZEJ ŚW. SAWY W ZBIORACH RĘKOPISÓW CERKIEWNYCH W POLSCE	357

JAN STRADOMSKI TWO COPIES OF AN ATYPICAL RECENSION OF THE NOMOCANON OF SAINT SAVA (KRMČIJA) IN RELIGIOUS MANUSCRIPT COLLECTIONS IN POLAND	373
ТАТЈАНА СУБОТИН-ГОЛУБОВИЋ Хиландар 608 (МИНЕЈ ЗА ДЕЦЕМБАР) – ВЕСНИК ПРОМЕНА У ЛИТУРГИЈСКОМ ЖИВОТУ СРЕДЊОВЕКОВНЕ СРБИЈЕ	375
TATJANA SUBOTIN-GOLUBOVIĆ HILANDAR № 608 (DECEMBER MENAION): THE HERALD OF CHANGE IN THE LITURGICAL LIFE OF MEDIEVAL SERBIA	397
ЈАНИС ТАРНАНИДИС Слика српске списатељске и духовне делатности у XIII и XIV веку која се јавља у синајским словенским рукописима пронађеним 1975. године	399
YANNIS TARNANIDIS THE IMAGE OF SERBIAN LITTERARY AND SPIRITUAL ACTIVITY IN THE 13 TH AND 14 TH CENTURIES AS REFLECTED IN SLAVIC MANUSCRIPTS FOUND IN 1975 IN THE MOUNT SINAI	410
СЕРГЕЙ Ю. ТЕМЧИН Образ св. Вассиана Константинопольского как модель развития культа св. Прохора Пшинского: гимнография и агиография	411
SERGEY Y. TEMCHIN THE IMAGE OF BASSIANOS OF CONSTANTINOPLE AS THE MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF THE CULT OF ST. PROHOR OF RČINJA: HYMNOGRAPHY AND HAGIOGRAPHY	425
БРАНИСЛАВ ТОДИЋ О једном месту у повељи Стефана Немањића Хиландару	427
BRANISLAV TODIĆ ON ONE PASSAGE IN THE CHARTER OF STEFAN NEMANJIĆ FOR HILANDAR	435
МАРИНА В. ЧИСТЯКОВА О јужнословјанских преводима Стишног пролога	437
MARINA V. CHISTYAKOVA SOUTH SLAVIC TRANSLATIONS OF THE VERSE PROLOGUE	455

СЕЃАЊА	457
ВЛАДЕТА ЈЕРОТИЋ ДИМИТРИЈЕ БОГДАНОВИЋ – У МОМЕ СЕЃАЊУ	459
КРАСИМИР СТАНЧЕВ С ДИМИТРИЕ БОГДАНОВИЧ В КОМИСИЈАТА ЗА РЃКОПИСИ НА СИВАЛ	463
ДИМИТРИЈЕ СТЕФАНОВИЋ СЛУЖБА ПРЕСВЕТОЈ БОГОРОДИЦИ У ЧАСТ И СПОМЕН ЧУДОТВОРНЕ ЈОЈ ИКОНЕ ВЕЛИКОРЕМЕТСКЕ: ОСВРТ НА ПРЕВОД АКАДЕМИКА ДИМИТРИЈА БОГДАНОВИЋА	469
ЛИКОВНИ ПРИЛОЗИ	473

SCALA PARADISI
АКАДЕМИКУ ДИМИТРИЈУ БОГДАНОВИЋУ У СПОМЕН
1986–2016

СЛОВЕНСКИ И СРПСКИ СРЕДЊИ ВЕК
Књига 1

Уредник серије
Јасмина Грковић-Мејџор

Издаје
Српска академија наука и уметности
Београд, Кнез Михаилова 35

Технички уредник серије
Виктор Савић

Обрада ликовних прилога, слог и прелом
Мирослав Лазић

Тираж
400 примерака

Штампа и повез
Службени гласник, Београд

© Српска академија наука и уметности
2018

CIP - Каталогизација у публикацији - Народна библиотека Србије, Београд

811.163.1(082)

091=16(082)

SCALA paradisi. Академику Димитрију Богдановићу у спомен : 1986–2016 : примљено на VI скупу Одељења језика и књижевности, од 26. јуна 2018. године, на основу реферата академика Јасмине Грковић-Мејдор и иностраног члана Анатолија Аркадјевича Турилова / уредници Анатолиј Аркадјевич Турилов ... [и др.]. – Београд : САНУ, 2018 (Београд : Службени гласник). – 487 стр. : илустр. ; 24 см. – (Словенски и српски средњи век / Српска академија наука и уметности. Одељење језика и књижевности, Старословенски одбор ; књ. 1)

На спор. насл. стр.: Scala paradisi. Scripta in memoriam Demetrii Bogdanović viri academici : 1986–2016. – Радови на више језика. – Тираж 400. – Напомене и библиографске референце уз текст. – Библиографија уз сваки рад. – Резимеи на енгл. или срп. језику.

ISBN 978-86-7025-802-0

а) Старословенски језик – Зборници

б) Словенски рукописи – Зборници

COBISS.SR-ID 271614988